

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredni nedelje in praznike. — Inzerati: do 30 petič 4 2 D, do 100 vrt 42 D 50 p, večji inzerati petič vrt 4 D; novice, poslane, izjave, reklame, preklicji beseda 2 D. — Popust po dogovoru. — Inzeratni davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja letno v Jugoslaviji 240 D, za inozemstvo 360 D.

Upravišтво: Knaflcova ulica št. 5, pritišće. — Telefon št. 304.

Uredništvo: Knaflcova ulica št. 5, I. nadstropje. — Telefon št. 34.

Poština plačana v gotovini.

Konec slepomišenja.

Včerajšnji zgodovinski dan pomeni v naši notranji politiki popolno razčiščenje skrajno zapletene politične in parlamentarne situacije. Ministrski predsednik Davidović je bil prisiljen, zahtevati od Radića, naj pove brez običajnega zavijanja, kakšno stališče zavzema HRSS napram državi in njenemu edinstvu. Davidovićev ultimatum Stjepanu Radiću je nepričakovano preskakal Gordijev voz in ustvaril v državi stanje, ki izključuje vsako nadaljnje žongliranje s principi, na katerih so se Srbi, Hrvati in Slovenci osvobodili in ujedinili. V stanju demisije se nahajajoča vlada je morala na pritisk drugega ustavnega faktorja ugrizniti v kisljavo jabolko in pozvati svojega zaveznika, da se izjasni glede eventuelnega sodelovanja v parlamentu in vladi. Davidovičeve zahteve, da se Radić odreče republikanski propagandi ter prizna ustavno ureditev države, da očitelno izstopi iz boljševiške kmetske internacionale in prevzame popolno odgovornost za sodelovanje v parlamentu, so naletele v vrstah HRSS na odpor, ki smo ga že od samega početka predvidevali. Radić je vse te zahteve odločno odklonil. S tem je pokazal svoje republikansko-boljševiške karte, ki jih je doslej tako skrbno prikrival. Povedal je jasno, da njegova akcija ni šla za decentralizacijo državne uprave, za gotove remedure v ureditvi enotne države in za eventualno revizijo vidovdanske ustave, ki bi pa v konceptu ožjega bloka ne smela povzročiti razpada države, temveč za izrazito boljševiško revolucionarni pokret, ki naj bi po navodilih iz Moskve pripravil teren za razpad Jugoslavije, za federacijo sovjetskih republik na Balkanu. Z odgovorom, ki ga je dal Radić v obliki resolucije HRSS Davidoviću in v tem slučaju posredno tudi državnemu in narodnemu edinstvu, je tako jasen, da je vsak dvom glede nadaljnjega razvoja političnih dogodkov izključen.

Radić je s svojim nastopom definitivno pokopal federalistični blok. Ta prisilna formacija heterogenih in centrifugalnih elementov je bila že s početka obsojen na neuspeh. Na tem mestu smo opetovano naglašali, da je Radićeva preteklost jamči za to, da sodelovanje z njim sploh ni mogoče. Njegova neiskrenost, dvoreznost in zahrbitost leži zdaj na dani. Če po Radićevem povratku iz Moskve smo opozarjali merodajne kroge na usodne posledice, ki jih bo imelo rovanje tega vrtoglavega, neresnega in neiskrenega politika za državo. Blokaški politiki so bili slepi in gluhi za te opomine. Davidović je šel v svoji kratkovidnosti in dobri volji, da ublaži usodni spor med Srbi in Hrvati, tako daleč, da je dal Radiću popolnoma svobodne roke. In Radić je šel na delo. S svojim demagoštvom je zastupil na Hrvaškem še to, kar je bilo zdravega in zdati, ko čuti pod seboj trdna tla, je povedal Beogradu, da mu je bil takozvani narod, sporazum samo figovo pero, pod katerim je skrbno pripravil državni prevrat. Zdati je menda vsem jasno, kdo je imel prav. Zdati lahko spregledajo tudi politični slepci, kako upravičeni smo bili trditvi, da vlečejo blokaši z Radićem skozi preluknjano steno našega edinstva trojanskega konja, ki hrani v svojem človečanskem trebuhu boljševiške eksplozivne snovi.

Kaj hoče Radić? Kaj ga je napolnilo, da je zadal federalističnemu bloku smrtni udarec? Neiskreni demagog ima nedvomno zaslobo pri tretji internacionali in ker smatra, da je teren za odločilni napad na Hrvaškem že pripravljen, zahteva »svobodne« volitve, ki bi jih vodil s pomočjo boljševiškega denarja in komunistične prevratne literature v idejem oziru seveda on. Volitve naj bi se vršile v znamenju splošne prevratne agitacije in boljševiške propagande, v državi naj bi nastalo stanje, slično onemu v Rusiji l. 1917, ko so boljševiki z demagoškimi frazami zanetli požar krvave državljanske vojne. Kaj bi pomenile take volitve za državo v sedanjih razmerah, ni težko uginiti. Zgrešena blo-

Popolen bankerot politike vladinega bloka.

Radić razbil takozvani širši blok. — Konsternacija v klerikalnih in muslimanskih krogih. — Obračun s Stjepanom Radićem.

— Beograd, 24. okt. (Izv.) Do skrajnosti napeti lok politične situacije je včeraj popoldne nenadoma počil. Že okoli poldneva je politična javnost postajala nervoznejša, kot je opazila, da je Ljuba Davidović kot zagovornik in boritelj sporazumaške politike v zelo dolgi avdijenci pri Nj. Vel. kralju. Na rezultat te avdijence so vsi nestrpno čakali. Toliko je bilo gotovo, da je moral Ljuba Davidović kralju poročati o načinu kako se nameravajo razčistiti odnosi ožjega bloka (to je Davidovičevih demokratov, SLS in JMO) do HRSS.

Kakor današnji listi ugotavljajo, je Ljuba Davidović pri odhodu radićevskih poslancev 22. t. m. odpisal na naslov Stjepana Radića pismo, ki je vsebovalo tri glavne načelne točke, na katere je bil Stjepan Radić naprošen odgovoriti v najkrajšem času, t. j. do petka zvečer ali najpozneje do sobote jutraj. To pismo je imelo značaj ultimata. Načelne točke so bile: 1.) HRSS se mora odpovedati svoji republikanski propagandi, sprejeti ima podlago sedanje ustavne ureditve, prepušča se ji neprikrasno pravo voditi akcijo za revizijo ustave na temelju državnega in narodnega edinstva.

2.) HRSS mora olicijelno izstopiti iz tretje boljševiške kmečke internacionale, in 3.) HRSS mora prevzeti polno odgovornost za svoje delo v parlamentu, stopiti ima kot član parlamentarne večine v vlado in predsednik stranke g. Radić ima priti v Beograd.

Vladni krogi so včeraj z nervoznostjo pričakovali prvih poročil o seji HRSS, ki je bila sklicana za 10. uro popoldne takoj po povratku poslancev iz Beograda. Ko so prišla prva poročila o vsebini Radićevega govora, je nastalo v vladnih krogih prava panika.

Radićev govor je včeraj povzročil popoln in temeljit preobrat v naši notranji politiki. Prišlo je do odločilnega preloma, ki so ga že davno napovedovali vsi pravi napredni in dalekovidni politiki Jugoslavije. Tudi najidealnejši politiki v Beogradu, ki so se v resnici z vnmom, požrtvovalnostjo in odkritosrčnostjo potegovali za pošten sporazum s Stjepanom Radićem, so tedaj spregledali, z njih oči je padla mrena in sedaj uvidevajo utemeljene argumente nacionalnih politikov, da je s Stjepanom Radićem popolnoma nemogoče vsako stvarno, praktično in pošteno sodelovanje. Včeraj so morali vsi spoznati Radića za škodljivca naše enotne države, za človeka, ki ovira pravi razvoj in napredek države, ki onemogoča blagostanje naroda. Prišlo je še o pravem času spoznanje, da je treba v interesu kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev Radića povsem odstraniti in onemogočiti v naši politiki. To prepričanje je snoči prevladovalo v vseh vodilnih političnih krogih. To priznavajo najgorečnejši pristaši dosedanje sporazumaške politike in parlamentarne akcije s HRSS, to priznava najboljši prijatelj Ljube Davidovića.

Snoči, ko je bila znana vsebina Radićevega govora in resolucija HRSS, kaška politika je pripravila tla demagogiji, ki bi igrala pri takih volitvah glavno vlogo. V objubah, četudi na račun države, so pa Radić e tutti quanti mojstri. Volitve pod Radićevo komando bi torej pomenile neizogibni razpad Jugoslavije.

Zdaj smo si končno na jasnem, kam meri Radićeva taktika. Z razpadom federalističnega bloka mora definitivno razpasti tudi vsa gniloba, ki se je zadnje čase tako globoko zajedla v korenine našega skupnega življenja. To je kategorična zahteva državnih in narodnih interesov, to je postulat, s katerim bo po našem globokem prepričanju računati tudi Ljuba Davidović in to je slednjič edina pot, ki še lahko reši enotno Jugoslavijo.

je nastalo povsod skrajno razočaranje, nastopil je moment, ko so vsi uvideli, da je Stjepan Radić človek, s katerim ni mogoče delovati. Radićev govor je bil tako odločilnega vpliva in ima za posledico, da se prekinejo vse zveze z Radićem.

Posebno vznemirjeni so bili demokratski krogi Ljube Davidovića, ki so naglašali, da to, kar je Radić govoril, da sklepi HRSS in napadi na kralja presegajo vse politične dostojnosti in strpljivosti in da se sedanj položaj ne more več vzdrževati.

Za 18. uro je bila po predhodnih avdijencah Ljube Davidovića in Nastasa Petrovića nujno sklicana konferenca odstopivše vlade. Navzoči so bili vsi ministri. Prišlo je do zelo mučnih in mestoma burnih prizorov. Klerikalci in muslimani, preplašeni in potrti, so začeli javno katrijevati demokratskim ministrom, da prekinejo vse zveze s Stjepanom Radićem. Konec je takozvanega federalističnega bloka, ki so ga tvorili klerikalci, muslimani in radićevci. Prišlo pa je tudi do popolnega razhoda in poloma takozvanega širšega bloka, ki je tvoril v skupščini »toliko krepko in močno parlamentarno večino«. Porušen je širši blok, ki so ga sestavljali Davidovičevi demokrati, klerikalci, muslimani in radićevci, ter so skupaj šteli 135 glasov. Ta blok je dobil s pomočjo zemljoradnikov, Nemcev, džemijeta in drugih malih frakcij celokupno 169 glasov. Sedaj je širši blok popolnoma razpadel in ostalo je samo še suho okostje takozvanega »ožjega bloka«, ki tvori v narodni skupščini manjšino napram nacionalnemu bloku. Ožji blok, obstoječ iz demokratov, klerikalcev in muslimanov, razpolaga v skupščini samo s 75 glasovi, dočim je nacionalni blok močan 120 glasov.

Odstopivša vlada je morala tudi odkrito priznati razpad vladnega bloka, kar se jasno odraža iz kratkega uradnega komunikeja, ki veli:

Ceprav v svoji celoti še ne znani govor Stjepana Radića, kakor tudi resolucija njegove stranke sta napravila mučen vtis na vse politične kroge, ki odkritosrčno žele sporazuma med Srbi, Hrvati in Slovenci.

Po tem govoru in resoluciji HRSS, kakor tudi po razmotrivanju o nadaljnjem postopanju bloka se ugotavlja, da se je položaj bloka zelo poslabšal.

Izledeži za kombinacije z blokom so minimalni.

Koalicijska poslovna vlada?

Klerikalci se ogrevajo za to kombinacijo! — Kapitularcija politike širšega bloka.

— Beograd, 24. oktobra. (Izv.) Nekateri politični faktorji danes podčrtavajo, da obstoja sedaj vitalno in glavno vprašanje, kako ustvariti delazmožno parlamentarno večino, ki bo dala garancije za miren razvoj notranjih prikl in obenem jamstva proti vsem agresivnim napadom destruktivnih elementov. Politični imperativ je danes, da se ustvari kombinacija vlade, v katero naj bi vstopili radikalni in ožji blok. Tako koalicijska vlada naj ima v programu izvajanje najodločnejše in najdoslednejše državne politike v korist in blagor vsega naroda. Proti Radiću ima taka vlada zavzeti najenergičnejše stališče, ker je Radića smatrati za kriminalen tip, oziroma za veleizdajnika in škodljivca države.

To spoznanje prodira posebno v krogih Davidovičevih demokratov. Sestava koalicijske poslovne vlade bi povzročila popoln preobrat naših notranjopolitičnih razmer, ki bi se končno dosledno privedle do splošne konsolidacije.

Z današnjim dnem stopa vladina in parlamentarna kriza v povsem novo fazo.

Ko so se klerikalci po splošni depresiji in konsternaciji preorijentirali, so začeli ljuto napadati Stjepana Radića, nazivajoč ga izdajalca skupne stvari, očitajoč mu, da je ravno v usodnem momentu, ko je bila zmaga parlamentarne večine zagotovljena in se je kriza začela reševati v smislu sporazuma, izvršil napaden in katastrofalen preobrat, za kar ima nositi sam posledice. Vsi vodilni faktorji ožjega bloka se skušajo danes približati radikalom.

Res je dejstvo: Situacija se je popolnoma spremenila na škodo klerikalcev in njihovih zaveznikov. Pozicije nacionalnega bloka so od trenutka do trenutka ugodnejše. Vsi politični krogi pa so soglasni v sodbi, da je kapitularcija blokaške politike popolna in katastrofalna! Zato je umevno, da sedaj blokaši forsirajo pogajanja z radikali, da bi se sestavila koalicijska poslovna vlada. Ta pogajanja se imajo še danes pričeti in čimprej končati, da bo omogočeno redno poslovanje parlamenta. Po izjavi nekaterih voditeljev ožjega bloka ne sme koalicijska vlada dati nobenih koncesij Radiću. Nova koalicijska vlada naj bi pred vsem rešila najnujnejše zakone, tako invalidski zakon in druge. Odklanjati se mora Radićeva zahteva, da se takoj izvede apel na narod, da se morajo izvršiti sedaj volitve. Takojšnje volitve bi bile ugodne za Stjepana Radića, ker so sedaj ljudske mase pod vtisom Radićeve demagogije. Poznejše volitve bi bile za vlado ugodnejše, ker bi se s pravo in dosledno politiko odstranila težka politična atmosfera na Hrvaškem.

Proti Radiću in njegovi stranki bi se morala vporabiti vsa določila zakona v zaščito države.

Predsedniške volitve v Zedinjenih državah.

Coolidge postane predsednik.

— New York, 23. oktobra. (Izv.) Danes so bile izvedene poskusne volitve predsednika Zedinjenih držav Severne Amerike. Naštetihi je bilo 2.300.484 glasov. Od teh je odpadlo na:

1. republikansko listo Coolidge 1.293.378 glasov,
2. napredno listo La Follette 496.006 glasov,
3. na demokratsko listo Dawis 487.782 glasov.

Smatrati je za sigurno, da bo pri končnih volitvah izvoljen Coolidge za predsednika ameriških držav.

— New York, 24. oktobra. (Izv.) Volilna borba je zavzela najostrejšo oblike. Senator La Follette je na nekem zborovanju obtožil Coolidgea, da je Franciji in drugim zavezniki državam obljubil črtanje njihovih dolgov Ameriki. Po njegovem mnenju vodijo politiko republikancev Morgan in drugi ameriški bankirji. Zahteva od državnega tajnika Hughesa, da poda pojasnila, kakšne obljube je dal zavezniki državam glede dolgov na konferencah v Londonu in Parizu. Napadal je ostro Francijo, ki namenoma zavlačuje izplačilo svojih dolgov, dočim obenem financira oboroževanje Poljske, Češkoslovaške in Romunske.

Klerikalci in ostali vladinovci za parlamentarno pregrupacijo

— Beograd, 24. okt. (Izv.) Kolikor je mogel Vaš dopisnik doznati, so snoči klerikalci in muslimani v sporazumnih razgovorih z zastopniki Davidovičeve demokratske skupine na ministrski konferenci uvideli, da je v interesu boljših bodočnosti našega naroda in v interesu celokupnosti naše države nujno potrebno, da se radi agresivnega nastopa Stjepana Radića popolnoma opusti kombinacija in skupnost s HRSS, osobito z onimi elementi HRSS, ki soglašajo z ekstremno Radićevo politiko.

V zvezi s polomom širšega bloka so sedaj klerikalci in muslimani, kakor tudi večina Davidovičevih demokratov za povsem novo parlamentarno pregrupacijo. Ker je prenehal po izjavah dr. Korošca, dr. Spahe in dr. Behmena na snočni min. konferenci ofici-

jelno tudi federalistični blok, imajo klerikalci in muslimani proste roke, odkreajo se politiki Stjepana Radića in so pripravljeni za skupno sodelovanje v parlamentu z vsemi onimi skupinami, ki so za državno in narodno edinstvo.

Začasno je bilo dalje sklenjeno na tej min. konferenci, da še nadalje ostane kompakten »ožji blok«. Davidović, dr. Korošec in dr. Spahe bodo poskušali ustvariti novo kombinacijo skupno s radikali.

POVZROČITELJ RAKA — ODKRIT?

— Berlin, 23. oktobra. (Izv.) Na kongresu Društva za proučevanje prebavnih in sličnih bolezni je tajni svetnik Ferdinand Blumenthal iz Berlina v svojem predavanju o bolezni raka in njega ozdravljenju omenil, da se mu je posrečilo izslediti bakteriološkega povzročitelja raka. Opazil je tri vrste bakterij, ki prenešene na živali povzročajo pod gotovimi pogoji iste oteklino, kakor jih je opazil pri raku. Te oteklino so bio- in histologično popolnoma enake onim raka.

Borzna poročila.

Dinar v Curihu 7.35—7.50.

Ljubljanska borza.

LESNI TRG

Deske, škorete, 13 mm, od 16 cm naprej, 2%, 15 cm, par. franco: blago 720; deske škorete, 25 mm, I. in II. gornje blago, franco nakl. postaja: denar 600; škorete paral., 13 mm, 600 kosov, 30 cm široki, 600 kosov 32 cm; 600 kosov 33 cm, 600 kosov 36 cm, franco meja: denar 820; remeljni 7/7, 8/8, I. in II. franco meja: blago 710; bukova derva 1 m dolž, napol suhe, franco nakl. postaja, blago 25; brusilni les po uzancih ljublj. borze, franco nakl. postaja, 5 vagonov: denar 220, blago 230, zaključek 220.

ZITNI TRG

Pšenica domača, franco Ljubljana: denar 385; pšenica bačka, par. Ljubljana: blago 435; koruza bačka, par. Ljubljana: blago 435; oves bački, par. Ljubljana: blago 325; fižol ribničan, čiščen, b/n franco Postojna trans.: blago 590; fižol ribničan, orig. franco Ljubljana denar 475; fižol prepelčar, franco čiščen b/n, franco Postojna trans.: blago 575; fižol prepelčar, orig., franco Ljubljana denar 470; fižol mandalon, orig., franco Ljubljana, denar 350; fižol rjav, orig., franco Ljubljana: denar 400; laneno seme, par. Ljubljana: denar 680; pšenična moka bačka, »0« bas., fr. Ljubljana: denar 620; pšenična moka, dom., »0« bas., franco Ljubljana: denar 605; krompir beli, franco Jesenice: denar 120; jabolka za prešanje, franco nakl. postaja: denar 80.

EFEKTI

7% invest. pos. iz leta 1921 62. Celjska pos. 210. Ljubljanska kreditna banka 215—230. Merkantilna banka 123—128. Prva hrv. šted. 915. Strojne tov. in liv. 130—148. Trboveljska premogokopna družba 450. Združene papirnice 112—120 4 1/2% kom. zad. dež. bke. 17, 4 1/2% kom. zad. dež. bke. 88.

Zagrebska borza.

Dne 24. oktobra. Sprejeto ob 13.

Devize: Curih 13.45—13.55. Praga 207.20—210.20. Pariz 362.50—387.50. Newyork 69.15—17.15. London 313.15—316.15. Milan 302.50—305.50. Dunaj 0.097—0.099. Valute: dolar 68 1/2, lira 2.99—3.02.

Efekt: 7% invest. pos. 1921 62.50—63.50 2 1/2% drž. renta za ratnu štetu 111.50—112.50. Ljubljanska kreditna banka 210—212. Centralna banka 29—32 Hrv. eskp. banka 108—109. Kreditna banka Zgb. 106—108. Hipotek banka 56—58. Jugobanka 102—103. Praštediona 915—917. Slavenska banka 84. Eksploatacija 88—90. Drava d. d. Osijek 225. Sečerana, Osijek 815—820. Isis d. d. 70—72. Nihag 70. Gutman 700—722. Slavonija 69—70. Trboveljska 440—450. Union, paromlin 450.

INOZEMSKÉ BORZE.

— Curih, 24. okt. Današnja borza: Beograd 7.35—7.50, Pariz 27.10—27.25, London 23.37—23.39, Newyork 519.50—520.25, Milan 22.55—22.65, Praga 15.425—15.525.

Trst, 24. okt. Borza: Beograd 32.80—33, London 103.50—103.65, Pariz 120—120.50, Newyork 22.95—23.025, Curih 442—443.50, Dunaj 0.0322—0.0326, Praga 68.50—68.70. — Dunaj, 23. oktobra. Devize: Beograd 1014—1018, London 319.700—320.700, Milan 3082—3094, Newyork 70.935—71.185, Pariz 3712—3728, Praga 2117—2127, Curih 13.660—13.710. — Valute: dolar 70.460 do 70.860, dinar 1007—1013, češka krona 2102 do 2118, lira 3055—3075.

Pred razkolom v Davidovičevem klubu?

Viharna debata in ostra kritika politike »sporazuma«.

— Beograd, 24. oktobra. (Izv. Ob 12.) Danes je bilo povsod v parlamentu nenavadno živahno in borbeno življenje. Dogodki, ki bi vplivali na načelen razvoj krize, so drugače bili zelo malo številni. Vse težnje debat in komentarjev o pomenu Radičeve napovedi boja Beogradu se je preneslo v posamezne klube, zlasti v demokratski in radikalni. Dočim je v radikalnem klubu danes vladalo samo trezno smotrenje in hladno računanje o vseh mogočih kombinacijah, se je v demokratskem klubu razvila živahna, mestoma zelo burna politična debata o najnovejših političnih dogodkih, insceniranih po govoru St. Radića.

Ze zgodaj ob 9. dopoldne so bili v velikem številu zbrani poslanci v Davidovičevem klubu. Ministrski predsednik Ljuba Davidović se je prvotno sam udeležil debate o položaju. Poročal je o vzrokih, kako je prišlo do poloma bloške politike. Razvila se je nato ostra debata. V klubu je prišlo do osebnih konfliktov med posamnimi člani, ki pripadajo struji, vstrajajoči pri nadaljevanju politike sporazuma s HRSS in oni struji, ki zahteva prekinjenje vseh stikov z Radičem. Mnogi poslanci so izrazili odkrito in jasno svoje nezadovoljstvo nad Davidovičevim politikom, katere-

mu so očitali, da ni bil na višini svojega položaja, ostalim demokratskim članom vlade pa, da so iz rok izpustili vaje in je tako prišlo do poloma od Ljube Davidovića inavgurirane politike.

Debata je končno presešla vse meje dostojnega parlamentarizma in je došla take dimenzije, da so mnogi navzoči poslanci kluba dali na znanje, da izstopijo takoj iz kluba, če ne kreme politika demokratskega voditelja v druge smeri. Najbolj značilen je bil protest odstopivšega ministra Dragotina Pečića, ki je v odločnem tonu naglašal, da ne obstoji nikak vladin komunik, zahtevajoč obenem pojasnila od ministrskega predsednika, kdo je izdal iz ministrskega predsedstva tak komunik. Vladin komunik je sploh med demokratski izzval vihar ogorčenja. Kolikor je znano, je to storil notranji minister Nastas Petrović na svojo roko.

Dragotin Pečić je v svojem protestu omenil, da to ni bil nikak vladin komunik in se mora stvar pojasniti na popoldanski ministrski konferenci. Za razpoloženje v demokratskem klubu je značilno dejstvo, da je Ljuba Davidović predčasno zapustil svoj klub, da ni poslušal do kraja ostre kritike in debate, ki je končala še ob 12.

Razmotrivanja radikalov o koalicijski poslovni vladi.

— Beograd, 24. oktobra. (Izv. Ob 12.) Živahnost je zavladovala v radikalnem klubu, ki je sedaj svest in gotov, da je ključ situacije v njegovih rokah. V klubu se je zbralo danes veliko število poslancev. Oficijelne seje ni bilo. Šef radikalne stranke g. Pašić še ni prišel danes v klub.

Radikalni so danes razmotrivali vprašanje nadaljne taktike. V prepričanju, da so gospodar situacije, da so najmočnejša skupina v parlamentu, ki je odločena sedaj izvajati dosledno in enotno državno politiko, so začeli premočrati položaj z vidika rednega parlamentarnega dela.

Vprašanje volilnega mandata je bilo danes potisnjeno v ozadje. Aktualno je postalo vprašanje sestave koalicijske poslovne vlade. Radikalni naglašajo, da sedanji moment ni ugoden za volitve, ker so mase na Hrvaškem še vedno pod suggestivnim vplivom Stjepana Radića, katerega je treba ukloniti. Radičev cilj so res volitve, toda nastala situacija priporoča opreznost.

Na dvoru danes dopoldne ni bil noben politik sprejet. V avdijenci je bil samo državni podtajnik notranjih del, Marko Cemović.

Ljuba Davidović je dopoldne kratko konferiral z dr. Korošcem, drjem. Spahom in Nastasom Petrovičem. Glavno dejstvo je, da v vladinih vrstah radi komunicirajo vlada nesoglasje in da je Davidovićev demokratski klub pred krizo in razkolom.

MNOGOŠTEVILNI RADIO-APARATI NA DUNAJU.

— Dunaj, 24. oktobra. Naročbe na radioaparate so na Dunaju in v Avstriji zelo množične. Do danes je inštaliranih nad 24.000 aparatov. Po nekaterih dunajskih ulicah je skoraj v vsaki hiši radioaparat.

Politične vesti.

— Pred odločitvijo. Z Radičevim veleizjajskim govorom na včerajšnji plenarni seji HRSS in z resolucijo, v kateri je hrvaško narodno zastopstvo pretrgalo vse veze z državno politiko v okviru vidovdanske ustave, se je politični položaj popolnoma preokrenil. Radič in njegova stranka, ki je odkrito stopila na stran boljševiške internacionale, sploh ne prihaja več v poštev. Naše trditve, da je vsak sporazum z elementi, ki ne priznavajo države kot take, nemogoč, so se uresničile. Radič je podrl za seboj vse mostove. Nazaj ne more več, ker je preveč razglašil svoje prevratne kombinacije, ker grozi svoji in državnemu edinstvu z oboroženim vmešavanjem sovjetske Rusije, ker je torej kot veleizjajalec v naši politiki definitivno odžagan. Naprej pa ne sme, ker mu ne more in ne sme dovoliti država, ki mora braniti kot vsak organizem svoj obstanek. Stojimo torej pred odločitvijo, ki mora temeljito obračunati s preteklostjo in ustvariti v državi stanje, v katerem demagogija ne bo več igrala prve vloge. Država potrebuje močno vlado, ki se ne bo ozirala ne na desno ne na levo, kadar gre za skupne interese. Sporazum med Srbi in Hrvatji je treba postaviti na druge temelje. Mi smo že opetovano ugotovili, da je ta sporazum mogoč samo v slučaju, če izginejo iz našega političnega življenja elementi, ki sporazuma očividno ne žele. Hrvaško in srbsko ljudstvo se lahko sporazume brez demagogije. Država pa absolutno ne sme več trpeti, da bi pod figovim peresom tega sporazu-

OBJAVA RADIČEVEGA GOVORA.

— Beograd, 24. oktobra. (Izv.) Ko je v demisiji se nahajajoča vlada dobila podrobno poročilo o vsebini govora Stjepana Radića, je nastala v vseh vladinih krogih velika nevolja in ogorčenost. Nekateri odstavki govora so bili naperjeni proti dvoru in kralju v tako ostrem tonu, da je notranji minister odredil zaplenitev govora. Zagrebški »Večerni«, ki je objavil nekatere delikate, je bil snoči zaplenjen. Beogradski listi priobčujejo danes zelo obširne izvlečke govora, ravnotako tudi glavni listi v vseh pokrajinah. (Tudi mi priobčujemo samo izvleček in brez vseh surovih izpadov na krono. Uredništvo!)

Beogradski politični krogi naglašajo, da je ravno ta govor dalekosežnega političnega pomena za nadaljni razvoj dogodkov. Radič je izzval vihar in žel bo vihar. Vsi merodajni krogi soglašajo v sodbi, da morajo vsi državotvorni elementi pričeti akcijo, da se inavgurira politika odločnejše smeri napram razdiralnim elementom.

OBRAMBNA ZVEZA MED JUGOSLAVIJO IN ITALIJO.

— Pariz, 23. oktobra. (Izv.) »Le Matin« poroča, da bi služil nameravani sestanek zunanjega ministra dr. Marinkovića z Mussolinijem v Benetkah predvsem v to, da bi se podpisal načrt pogodbe o obrambni zvezi med Jugoslavijo in Italijo. Ta pogodba bi se naj definitivno podpisala v Rimu ob priliki poseta jugoslovanske kraljevske dvojice. Obrambna zveza bi se nanašala na sedanje stanje v Srednji Evropi in na Jadran. Obe državi bi si protistransko jamčili sedanje posestno stanje in se zavezali, da bi se skupno branili proti vsakemu napadu od zunaj.

ma gotovi brezvestni hujskači pripravljali njen razpad. Dvanajsta ura je že odbila in zdaj je vsako odlašanje zločin nad narodnim in državnim organizmom. Vodilni faktorji, ki so odgovorni za usodo Jugoslavije, se morajo nemudoma odločiti za radikalno sanacijo skrajno gnilih političnih razmer. Upajmo, da ta odločitev ne bo težka, ker jo narekuje blagor celokupnega jugoslovanskega naroda.

— Izhod iz politične krize, in sicer izredno lahek je omogočil Stjepan Radič s svojim včerajšnjim nastopom. Federalistični blok je razpadel in politična atmosfera se je razčistila. V političnih krogih prevladuje mnenje, da je sedaj odpadla kombinacija z razpadom vlade in novimi volitvami. V ospredje v državni politiki zopet stopata radikalna in samostojna demokratska stranka. Računati je treba z novo poslovno vlado. Da-li bo ta koncentracijska ali koalicijska, je težko reči. Najverjetnejše je, da pride do koalicijske vlade med radikali, samostojnimi demokratski in Davidovičevimi demokratski, odnosno vsaj z delom onih Davidovičevih demokratov, ki ne odobravajo politike, ki jo je v zadnjem času delal Lj. Davidović. Šele, ako bi se ti dve kombinaciji izjalovili, bi bilo računati z volilno vlado. V političnih krogih govore tudi še o neki drugi možnosti. Ako bi se izkazalo, da ni mogoča niti koncentracijska, niti koalicijska ali druga poslovna vlada, ne bodo takoj razpisane volitve marveč se namerava poskusiti

— z diktaturo. Diktatura bi ostala na krmilu nekaj mesecev, najverjetneje do jeseni prihodnjega leta, torej do trenutka, ko bi se lahko razpisale nove volitve v narodno skupščino. Vsekakor prinese že prihodni dnevi odločitev.

— O čem se bo razpravljalo na konferenci nasledstvenih držav v Rimu. Prihodnji mesec se bo vršila v Rimu konferenca nasledstvenih držav. Italijanski senator baron Malfatti je v pogovoru s sodručnikom »N. Wiener Journal« povedal, da bodo razgovori zelo razsežni. Pred vsem gre za razdelitev avstrogrških ustanov, katerih je okoli šest tisoč; nekatere so velike vrednosti. Vedno še ni razjasnjeno vprašanje nekaterih vpokojencev, lastnikov rent in vojnih poškodovancev, ki so izgubili življenje vsled vojne... Torej važne zadeve, ki se tičejo tudi številnih naših državljanov. Malfatti pravi, da se take reči rešujejo precej gladko z Avstrijo in Češkoslovaško, z drugimi nasledstvenimi državami pa bolj počasi. Malfatti, ki je predsednik italijanske likvidacijske komisije na Dunaju, je zelo skeptičen napram novembarski konferenci in meni, da se bodo gospodje delegatje v Rimu v sejah res posvetovali in sklepali, ali ko se razidejo, pojde vse po starem najprej! Mogoče pa bodo krivi na tem kaj tudi Italijani, ki kažejo povsodi velik apetit.

— Kmetijski za volitve. Za razpust narodne skupščine in razpis volitev se zavzema tudi »Kmetijski list« in pravi, da kmetijska stranka od nove vlade ne pričakuje nikakršnih koristi, zato smatra, da se mora misliti čimprej na volitve, češ da naj narod pove, kako misli. List zaključuje svoja izvajanja z vzklikom: »Pa takoj na volitve! drugoga izhoda sploh ni«.

— Francoski brodomni manevri. Angleški list »Naval and Military Record« piše o francoskih manevrih, ki so trajali cel mesec. Pokazali so cilje francoske mornariške politike. Šlo je za možnost uspešne trgovske kontrole v Sredozemskem morju in zlasti za nadzorovanje vojaške črte Toulon-Afrika in njeno obrambo proti vsaki sili, ki bi se v tej coni spustila v boj za pomorsko gospodstvo. Angleški kritik meni, da Francija za sedaj niti misliti ne more na kako ofenzivno pomorsko vojno, zato pa koncentriira vsa pomožna sredstva za uspešno obrambo na morju. Podmorniki, rušilci in močna obalna obramba dajejo gotovo Franciji nekoliko varstvo proti sovražnemu preiskovanju morja, toda s tem ni varovana velika prekomorska trgovina kot celota. Francija ne more prenašati ogromnega bremena, katerega bi jej naložila zgradba velikih vojnih ladij, zato pa v sili dela najpametnejše to, kar ji je pač ostalo storiti.

Tri tedne smo razpravljali o vstopu HRSS v kmetijsko internacionalo in sprejeti smo bili v njo pod našimi pogoji. To se pravi, niti smo mi popustili, niti so oni popustili. Obtožujejo nas radi nek njih pogajanj, mi pa pravimo: Vi sklepate toline konvencije z Romunijo in Češkoslovaško, vi imate tajne klavzule z Italijo, da boste nas Hrvate poklali. Bil sem v Moskvi kot predstavnik hrvaškega naroda in kot takšnega me je priznal ves svet. Ako Beograd napravi to, kar namerava, to je soldaško vladno, bomo mi storili svoje, Evropa stori svoje in mi dobimo popolno državno neodvisnost.

Sovjetska vlada mi je dala preko ministrice zunanjih del, Čičerina, zagotovilo, da nam bo nudila svojo pomoč, ako bomo ogrozili Beogradu lahko povemo: »Preganjajte nas, kolikor imate moči, a mi se bomo upirali kolikor bo v naših močeh«.

Zelim storiti vse, da dosežemo s srbskim narodom sporazum. Mi hočemo sporazum, ker verujemo, da bo iz sporazuma izšla kmetijska država, kmetijska Jugoslavija, v kateri bo samostalna kmetijska Hrvatska.

Tudi v Srbiji bo nastala srbska seljačka stranka. Morda bi vi hoteli, da odidem že danes v Beograd. (Vsi navzoči kriče: »Ne! Ne!«) Jaz nisem več sam svoj, niti svoje družine, jaz dolgujem danes vse svoje življenje svojemu narodu. Kar se tiče mojega odhoda v Beograd, je ta korak v tem trenutku nemogoč, ker imata v Beogradu glavno besedo korupcija in kamarila. Ako bo trajala ta situacija še dalje, bomo se ml od dvora še bolj oddaljili ter bo na Hrvaškem vse za republiko, kar je napovedala v svojem komuniku Hrvatska zajednica.

Izključeno je, da bi prišla danes na krmilo vlada, ki bi imela v svojem programu preganjanje Hrvatov ali HRSS. To bi ne bilo v interesu dinastije pa tudi ne države. Lahko se meni ali kakšnemu drugemu članu našega predsedništva prigodi kakšna nezgodna. Pa to je postranska stvar. Ni v načrtu nas upropasti, marveč samo srbstvo složit.

V Beogradu zahtevajo, da bi se ml sporazumeli z radikali. Toda radikali nimajo večine srbskega naroda. Oni so to večino izgubili. Radikalna stranka ne zastopa srbskega naroda. Srbski narod ima za seboj Nastas Petrović in zato bomo njega kandidirali na Hrvaškem na najodličnejšem mestu, ker je bil on iskren iniciator sporazuma. Njemu se ne sme dogoditi, da bi ga doletela Protičeva usoda.

Mi pravimo: Koncentracija, v kateri bi bili radikali HRSS in slovenski klerikanci, je izključena. V koncentraciji morajo vsi razum onih, proti katerim je podpisana obtožnica, razum onih, ki govorijo, da je najuspešnejša rešitev krize v sablj in krvi. Edino ako se stvori koncentracija vseh strank brez korupcionistov in ako se izvedejo svobodne volitve, je mogoče spasiti monarhijo. Ako se to ne zgodi, ostane sicer narod hrvaški srbski in slovenski, a propadla bo monarhija. Prvi bo bodo zrušili Srbi, a tudi Hrvat ne homo pri tem mirno gledali.

Radičev govor je bil sprejet z burnim odobravanjem. Nato je bila seja prekinjena. Ko je bila zopet odprta, se je pričela debata o resolucijah, ki jih je predložil Radič. Vse resolucije so bile sprejete z viharnim odobravanjem.

Resolucija HRSS.

— Zagreb, 24. oktobra. Povodom vladine in parlamentarne krize v Beogradu je hrvaško narodno zastopstvo na svoji izredni seji dne 23. t. m. v Zagrebu soglasno sklenilo:

1. Najostreje obsoja vsak poskus, da drugi ustavni faktor posredno ali neposredno vpliva na sklepe parlamenta vobče, a na izvolitev predsedništva posebe, in da sploh na kak način skuša prenesti težnje javnega življenja izven parlamentarne večine, ker se s tem krši vsa ustavnost in uvaja se osebni absolutistični režim.

2. Aktivno sodelovanje drugega ustavnega faktorja v reševanju vladine in parlamentarne krize razumeva in pojmuje to narodno zastopstvo tako, kakor da ta ustavni faktor misli, da se samo s tem njegovim poseganjem v javne posle da odkloniti od naroda največja opasnost. Nikakor pa ne razume, da se to dela v času, ko bi morali biti trije po parlamentarni vladi in parlamentarni večini obtoženi ministri izročni sodišču radi korupcije in bi potem ves narod lahko dobil vtis, da je korupcija celo pod najvišjo zaščito.

3. Koncentracijsko vladno vseh parlamentarnih strank ob izključitvi obtoženih ministrov in njihove okolice, ki je s to obtožbo v očitni zvezi, ter kluba samostalnih demokratov, ki smatra krvno nasilstvo za najuspešnejše sredstvo za rešitev hrvaškega vprašanja — smatramo za edini ustavni in parlamentarni izhod iz krize, toda samo v slučaju, ako se tej vladi takoj poveri izvedba svobodnih volitev ter se s tem pred narodom in pred svetom tudi v praksi prizna načelo narodne suverenitete, na katerem edino more temeljiti vsa naša državna ureditev.

Konzulati v Ljubljani:

Češkoslovaška: Breg 8/I.
Belgija: Urad Ljubljanskega veleposlanstva.
Avstrija: Turjaški trg 4/II.
Italija: Zrinjskega cesta 3/I.
Portugalska: Dunajska cesta 33.
Francija: Dunajska cesta (Ljubljanski trg).

Umetne razglednice

po zalžani ceni (100 kosov od dinarjev 30— naprej) nudi

Narodna knjižnica v Ljubljani.

Morda še ne veš?

(Samo za verne »bravce« Slovenca, kjer ne najdejo v nedeljskih številkah rešitve nastopnih resnic.)

Morda še ne veš, da je Bog dal vsakemu človeku določeno porcijo možganov, da more sam misliti.

Morda še ne veš, da so gospodje pri »Slovincu« vzeli vso modrost v zakup na 14dnevno odpoved.

Morda še ne veš, da je $2 \times 2 = 3$, ako tvoj župnik tako uči.

Morda še ne veš, da je nevednost najdražja stvar na svetu.

Morda še ne veš, da še nihče ni videl ne živega, ne mrtvega hudiča, temveč le naslikanega.

Morda še ne veš, da so bili do 15. stoletja škofje in župniki oženjeni ter je hrvatski škof grof Brašković vzkliknil na koncilu, ko se je sprejel celibat: »Unam emistis, mille dedistis!« (Eno ste mu vzeli, tisoč ste mu jih dali.)

Morda še ne veš, da ima škofa Hren in Jeglič največje zasluge za slovensko kulturo in literaturo, kjer je prvi dal sežgati cele vozove prvih slovenskih knjig (Trubarjeve postile in Dalmatinovo sveto pismo), drugi pa Cankarjevo »Erotiko«, v nadomestilo pa je spisal »rdečo brošuro«.

Morda še ne veš, da so papeži in škofje množili cerkvena posestva največ na ta način, da so neljube, a premožne posestnike ovajali za krivoverce. Nesrečniki so zbežali v inozemstvo, ker so vedeli, da bi jih vsi zagovorili ne rešili ječe, oziroma grmade. Njihova premoženja so pobozni vladarji zaplenili ter jih podarili cerkvi. Tako posestva se imenujejo danes po »Slovenčevih« terminologiji »pošte« no pridobljeno imetje.

Morda še ne veš, da je ravno pred 25 leti umrl v Olomucu naš rojak, kapiteljski kanonik Friderik vitez Premstein, ki je bil tako odločen prostozidar (framason), da je dosegel redko prostozidarsko odlikovanje »Secretae artis magister« (tajne vede učitelj), kar si je dal tudi vklesati v nagrobni spomenik z znakom prostozidarjev. Nadškof dr. Kohn je ukazal »pohujšljivo« ploščo odstraniti in drugo vzdati.

Morda še ne veš, da je lenoba v mišljenju zlo, ki ga odstrani le svoboda mišljenja.

Morda še ne veš, da je bilo na Dunaju, ko je prispel krščanski socializem do vrhunca, ko je županoval pobožni dr. Luenger, nad 30.000 prostih, to je vsaka deseta Dunajčanka je bila vlačuga.

Morda še ne veš, da se največ nezakonskih otrok rodi v Rimu, v središču krščanstva.

Morda še ne veš, da je prvo zloglasno javno hišo ustanovil v Rimu papež Benedikt IX. s pismom »Honestas«.

Macdonaldu v slovo

so posvetili sovjetski listi članke, iz katerega je razvidno stališče sovjetske vlade napram angleški delavski stranki in njenemu voditelju. Članek se glasi: »Torej, ne glede na vse zakulisne mahinacije, na vso zmernost in pripravljenost nadaljevati imperijalistične tradicije Velike Britanije v zunanji politiki, ne glede na neverjetno strahopetnost in opreznost na polju notranjopolitčnih problemov je doživela Macdonaldova vlada koncem koncev v spodnji zbornici poraz. Tako se začne v kratkem na Anglijskem nova volilna kampanja, ki se je prav za prav zadnja dva tedna deloma že pričela.«

Ali pomeni to, da se buržuaziji ne pomeni več potrebna delavska vlada? Ali pomeni to, da se čuti že dovolj močno, da prevzame vodstvo vseh stanovskih zadev v svoje roke? Ali pomeni to slednjič, da se je buržuazija prestrašila, da bi se Macdonaldova vlada pod naraščajočim pritiskom delavskih mas slednjič morebiti vendarle spomnila, odkod izvira ter pričela z reformami in

te, s katerimi je neki starejši svoj prijateljci podelil pravico in dolžnost, naj zbere v določeni hiši mlade, lepe, zdrave, toda že padle deklice. Zavod je bil pod Vatikanovo kontrolo, »gojenke« so morale vsako jutro pred solničnim vzhodom prisostvovati nalašč za nje prirejeni maši. Prednica je morala oddajati od »čistih« dohodkov eno tretjino papeževemu miloščinskemu uradu, eno tretjino pa papeževemu majordomatu. Tudi pošteno pridobljeno imetje!

Morda še ne veš, da je Kristus učil: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!« (Mat. XXIII, 39) in »Ljubite tudi svoje sovražnike!« (Mat. V., 44.)

Morda še ne veš, da je Kristus obsojal vsako nasilje, cerkev pa nasilje blagoslovila. Gotovo ne veš, da je paganski cesar Dioklecijan dal v Celju sv. Maksimilijana mučiti le za to, ker ni hotel biti vojak, češ da kot kristjan ne smotijo ljudi. V svetovni vojni pa so katoliški škofje in župniki javno blagoslovljali orožje za moritev bližnjega.

Morda še ne veš, da smo šele v prejšnjih desetletjih dobili na Kranjskem dve novi Mariji, prvo Marijo Pomagalaj na Brezjah, drugo Marijo Lurško pod Gorjanci. V obeh cerkvah so se delali čudeži, ki nesejo.

Morda še ne veš, da je »Slovenec« pred 15 leti največjega čehoslovanskega učenjaka in državnika dr. Masaryka proglasil za žarlatana, Don Kišota in za tako slabega govornika, da si ni upal v dunajskem državnem zboru govoriti, ker se je bal — dr. Kreka.

Morda še ne veš, da je v 15. stoletju kostniški koncil obsodil velikega cerkvenega učenjaka Jana Husa v smrt na grmadi, ker ni hotel zatajiti svojega prepričanja.

Gotovo si že spazbil, da je bil ravno pred 15 leti na Španskem na pritisk duhovskih oblasti ustreljen Francesco Ferrer zaradi širjenja svobodomiselnih idej. Leto pozneje je vrhovno upravno sodišče v Madridu razsodilo, da je bil popolnoma po krivici usmrčen.

Morda ne veš, da je bila leta 1848. odpravljena tlaka in desetina graščakom, samostanom in farovžem, toda cerkev si je znala pomagati ter ni ubožala. Zatekla se je h klerikalizmu, h klerikalni gospodarski organizaciji po geslu:

Naj že Bog je, kar kdo hoče, nekaj mora biti, da bi bilo nam mogoče kmeti z njim krotiti.

jo je sama dala. Bojazen buržuazije se je morala naravno še povečati z ozirom na nedvomno naraščanje levih tendenc v splošnem pokretu angleškega proletariata, ki so se pokazale tudi v debatah in sklepah zadnjega kongresa strokovnih zvez. Angleško-sovjetska pogodba je bila brzokone navadna preteza za atako, ki bi se bila morala prej ali slej itak pričeti iz globljih razlogov.

Težko je računati s tem, da bi Macdonaldova vlada pri novih volitvah zmaga. Bolj kot dvomljivo je, da bi mogla dobiti pri volitvah absolutno večino ali vsaj tako relativno večino, ki bi preprečila restavracijo konservativne vlade — samokonservativne vlade ali pa koalicije z liberali. Celo če bi nastal v liberalni stranki razkol in bi se en del pridružil delavski stranki, bi tudi ta okolnost brzokone ne pomagala Macdonaldu do zmage, ker bi se drugi, in brzokone večji del liberalcev pridružil v tem slučaju konservativni stranki. Delavska stranka bi mogla dobiti večino samo v tem slučaju, če bi se ji posrečilo spraviti na noge ljudske mase in razvneti v njih plamen političnega entuzijazma. Ali pri sedanjem značaju delavske stranke in Macdonaldove vlade se zdi taka perspektiva docela nemogoča.

Liberalci, ki so povzročili krizo v nadi, da pridejo sami na krmilo, bodo imeli pri novih volitvah največjo škodo. Blodili bodo brzokone na desno in levo. Delavska stranka morebiti tudi svoje pozicije, ali ne toliko, da bi bila po številu poslancev v parlamentu prva. Neposredno profitirajo v teh sporih konservativci. Ali politični potres, ki ga je povzročila vladna kriza in nove volitve, bo koncem koncev v korist delavske stranke. Če po prvih napadih buržuaznih strank na Macdonaldovo vlado so se začeli nekateri delavski voditelji in skupine zavdati, da ne gre tu za navadne parlamentarne intrige, nego za resne spopade stanovskih interesov. Smemo torej upati, da dá nadaljnji razvoj dogodkov, zlasti pa restavracija najbolj reakcionarne, namreč konservativne stranke, stanovski zavestnosti angleških delavcev novo vzpodbudo in jim pripravi s tem v bodoče večjo in zanesljivo večjo zmago, nego je bilo kratko vladanje Ramsay Macdonalda.

Juljska Krajina.

— Razpuščen je občinski svet na Vogerskem v Vipavski dolini. Za občine Dornberg, Rihenberg, Pravačino in Vogersko je začasnno nastavljen zdravnik Pignataro. Prvi dve občini sta ga namestili stalno. Prvačina in Vogersko pa nista hoteli tega takoj storiti in končno je vogerski občinski zastop zdravnikovo prošnjo odbil. Vogerski župan Iv. Beltram in občinski tajnik Gorkič sta bila pozvana na goriško podprefekturo, kjer so jima nasvetovali, da naj se namesti zdravnik Pignataro za stalno.

Župan je nato v seji poročal, ali občinski zastop je znova odbil prošnjo. Goriška podprefektura je izdala na to ukaz, da mora vogerski občinski zastop sprejeti v stalno službo dr. Pignataro. Prošnjo pa je bila v nastopni seji zopet zavrnjena. Sledil je razpust občinskega zastopa na Vogerskem. Z Vogerskega do Gorice je tako daleč kakor z Vogerskega do Dornberga. Zato hodijo rajše po zdravniško pomoč v mesto, nego po dr. Pignataro v Dornberg. In ako gredo v Gorici k zdravniku, dobe tam tudi že zdravila. Edino zaradi tega, ker jim ne prija hoditi v Dornberg, so se protivili stalnemu nameščenju imenovanega zdravnika. Občinski zastop je postal popolnoma pravično, ker ni hotel občine obremeniti z veliko zdravniško plačo.

— Za ravnatelj na učiteljsku v Tolmini je imenovan g. prof. Dominko, ker je prof. Komac iz zdravstvenih ozirov odklonil to mesto.

— V Tomaju bo praznoval v kratkem bivši tamkajšnji župnik in dekan preč. g. Matija Sija svojo dirljantno mašo. Slavljenec je rojen v Povirju leta 1940.

— Ironija. V Pulj zboruje, kakor smo že beležili, rimska komisija, ki hoče rešiti skupno z istrskimi italijanskimi zastopniki vse pereče probleme. Kako jih bo rešila, ko pa ni v komisiji pravih zastopnikov istrskega ljudstva! Ironija pa je, da baš sedaj, ko ta komisija tako ponosno sedi v Pulj, hodi-

Predznanilo:

25., 26. in 27. oktobra

Elegantna družabna drama s šarmantno

GRETE REINWALD

Danes zadnjič v Ljubljani še nevideni

C L O C L O

— Predstave ob: 1/4, 5, 1/7 in 1/9 —

ELITNI
KINO MATICA

lo po vaseh orožniki z ostrim nalogom, da se imajo nemudoma plačati vsi zaostali davki, in kjer kmet ne more plačati takoj mu vzamejo ali kravo ali ovco ali prešče ali osle. Ljudje jokajo in preklinjajo — komišlja pa zboruje in jih rešuje vseh težav!

— Smrtna nesreča. Med Griljanom in Tržičem gradijo obrežno cesto. 36 letni delavec Josip Kogoj je odkopal veliko skalo. Odrušila se je prej, nego je mogel soditi, da se to zgodi ter zdrknila po strmini navzdol, ga podrla na tla in zmečkala. Prinesel so ga v tržaško bolnico, kjer je nato izdihnil.

— V fašistovskih rokah se nahaja tržaška bolniška blagajna. Zato pa je postopanje čisto fašistovsko. Izplačali so iz blagajne deset tisoč lir vdovi fašistovskega poslanca Casalinja, ki je bil umorjen v Rimu, dasi po zavodnih določbah niso smeli tega storiti. Vse gospodarstvo je pristno fašistovsko, sedaj pa so se pri volitvi predsednika skregali med seboj in pričakuje se, da sprejme upravo bolniške blagajne vladni komisar.

— Smrtna kosa. V Trstu je umrl kapetan Petar Harlovič. V predvojni politični borbi je stal čvrsto v slovenskih vrstah in tudi parkrat stavil na razpolago svoje ime kot slovenski številni kandidat. Bil je vnet in požrtvovalen Jugosloven. Naj počiva v miru! — V Perouju blizu Pule je umrl v pokopu protopresbiter Nikola Popović. Ves čas je služboval v Perouju, kjer se je rodil. Ko so bili tekom vojne Peroujci evakuirani, se je nahajal pokopnik z njimi v barakah v Gölnerdorfu. Perouj je srbima pravoslavna vas v Istri, v katero se je preselilo leta 1657. iz Črnogore trinaest rodbin.

— Narodna čitalnica v Kanalu priredi v soboto in v nedeljo predstavo Finčarjeve ljudske drame »Razvaline življenja«.

— Razstava ročnih del se odprla 13. novembra v pritličju Trgovskega doma v Gorici. Za nekatera ročna dela se bo žrebalo. — Vojvodinja d'Aosta obiskuje otroške azile, katere vzdržuje društvo »Italia redenta«. Na tem svojem potu pride vojvodinja tudi v Tolmino.

Turistika in sport.

— HASK (Zagreb) : ILIRIJA. V nedeljo 26. tm. igra Ilirija važno tekmo proti Hrv. akademskemu SK. iz Zagreba, enemu najmočnejših moštev Jugoslavije. Hask je v zadnjem času kompletiral svoje I. moštvo in se nahaja zopet v nekdanji odlični formi. Proti Iliriji postavi svoje najmočnejše moštvo, v katerem igrajo večinoma savezni reprezentančni igralci, tako vratar Fridrih, nadalje Vrbanič, Cindrič, Marjanovič, Vinek Zlajna itd., ki so igrali za Jugoslavijo tudi na olimpijadi v Parizu. Moštvo je znano ne samo po prvorazredni kombinacijski igri, temveč tudi po vzorni fairnesi. Ilirija nastopi istotako s kompletnim I. moštvom v desni zvezi debutira Poduje iz splitskega Hajduka. Gostovanje Haska se smatra lahko z vso upravičenostjo za najboljšo in najvažnejšo prireditev jesenske nogometne sezone.

In obenem za reelno merilo jakosti našega prvaka napram drugim sportnim centrom. 230/n

— K tekmi Ilirija Hask objavlja odbor SK Ilirije: Predprodaja vstopnic je prevzela td. J. Gorec. Dunajska cesta. Znižane vstopnice za redno članstvo in dijake se izdajajo samo v predprodaji, da se zmanjša pritisk na dnevne blagajne na izrišču. Vstopnice za mladino do 14 let po Din 3.—, izdaja nasprotno radi kontrole le pri dnevni blagajni. Ker je pričakovati znatno večjega obiska kakor običajno, se priporoča nabaviti vstopnice čim več v predprodaji. Proste karte izvršujočih članov so za tekmo neveljavne, imetniki legitimacij za prost vstop pa so upravičeni do nakupa mladinskih kart. 231/n

— Gradjanski v Ljubljani. V slučaju, da medmestna tekma Zagreb-Budimpešta odpade, gostuje Gradjanski 1. In 2. novembra v Ljubljani, kjer nastopi proti Iliriji. Concordija ima igrati 9. novembra, dočim igra Hask že v nedeljo. Obeta se nam torej klub pozni sezoni zanimiv sport.

— Kriza v Gradjanskem. Pri Gradjanskem je izbruhnila kakor se zdi resna kriza. Najprej sta izstopila Vrdjuka in Sifer in sedaj je izstopil tudi Perska in se prijavil za Viktorijo. Zdi se da Hask in Gradjanski sploh preživljata težke čase, kajti igralci enega kakor drugega zapuščajo svoje klube, nasprotno pa se je ojačila Concordija s pristopom Bonačiča in Benčiča od Hajduka.

— Vrbanič izstopil iz Haska? Vznati internacionalce Izstopil je glasom znani zagrebški listov izstopil iz Haska. Verjetno je, da vstopi v svoj matični klub v Sparto.

— Jugoslavija pozvana v Prago. Glasom vesti beogradskih listov je dobila beogradski Jugoslavija poziv za gostovanje v Pragi, kjer bo imela nastopiti proti Špartu.

— V nedeljo 26. t. m. se vrši ob 15. urf na izrišču SK Primorje, Dunajska cesta, velika revanšna nogometna tekma med plavalci in lahkotletci SK Primorje. Lanskoletna tekma, prva te vrste v Ljubljani, je končala z rezultatom 4:3 za plavalce. Ker nastopilo v enem in drugem moštvu znani sportniki in rekorderji, obeta biti velebnim in zabaven boj tako, da bo občinstvo, ki poseti to tekmo, imelo izreden sportni žogo- zemljo- In zrako-nogobrcni in rokobrcni sport. Sestavo obeh junaških enalstork priobčimo jutri. Vstopnina znižana. 224/n

Lysiform
za gospe neobdno potreben.

Današnje prireditve v Ljubljani:

Kino Ideal: »Potovanje okoli sveta«.

Kino Matica: »Cloclo«.

Fedor Ljubov:

Mož za silo.

Šele zdaj sem se spomnil, da je svetila polna luna nad jezerom, na čigar obali sva sedela v kadičnici male vile.

Peter Pavlovič Kukunov je namreč med zadnjimi odstavki svoje čudovite povesti o taščici vstal in sedel zopet tik ob oknu v zaslonjač.

Kamenito, nagončno obličeje Rusa je odsevalo zdaj v nežni svetlobi magične luči. Zdi se mi, da ni bolj tajinstvenega občutka, kakor pogled na mesečno noč ob švicarskem jezeru. Čistost, globina in mir te vode vpliva name neprimerno bolj, kakor noč ob morju ali v gozdu. Luč gradi srebrne mostiče, in udarec vesla na čolnu, ki pripluje neslišno k enemu teh mostičev, me spominja še vedno Haronovega posla, o katerem pripovedujejo naši pradedi, da je spjal ta svet s carstvom umrlih.

In tako so kanile v mojo dušo tisti hip besede Petra Pavloviča Kukunova kakor zvoki iz nedosegljivih in ne dosegljivih daljin, ko je iznova povzel:

»Pot po Nevskem prostoku me je vodila vsaki dan mimo majhne prodajalne cvetic, kjer je spletala Ana Uru-

zova v junijskih dneh šopke iz krvavo rdečih rož.

Bilo je pravo čudo. Sredi te nezaslišane groze je bilo v Petrogradu in okolici čudovito lepo poletje. Vsega je nam nedostajalo, ali majhne rožecvetke, ki jih gotovo poznate, so cvečele takrat v okolici tako bujno, da nikoli tega.

In ta cvetka je bila pravzaprav domena Ane Uruzove.

Njena prodajalna je bila čisto majhna. Kolikokrat sem šel mimo odprtih vrat sem in tja in sem občudoval nežne ročice te male cvetličarice. Zakaj Ana je bila mojster v svoji stroki. Iz njevanja in spletanja svojih rož je vstvarila divno poezijo.

Kako bi vam opisal Ano Uruzovo? Bilo ji je kvečjemu 17 let. Bila je tako nežna in krasna, da bi jo lahko zavladala vsaka njenih najkрасnejših cvetic. Če bi ne bil slučajno zanesljivo izvedel, da je tekla njena zibelka ob Nevi, bi jo brzokone smatral za Poljakinjo, zakaj samo poljske žene so tako očarajoče, kakor je bila Ana Uruzova.

Morebiti pa se je bila njena prababica preselila iz Varšave v Petrograd, kdo ve.

Zdlo se vam bo, da sem bil zaljubljen, in morebiti se v tem slučaju niste kdo ve kako zmotili.

Ali jaz nisem bil edini. Dasi se takrat nihče ni posebno zanimal za ne-potrebne reči v Petrogradu, vendar ni bila ob tistih junijskih dneh mala trgovina na Nevskem prostoku, kjer je stregla Ana Uruzova gostom, nikoli prazna.

Seve so bili odjemalci zbrani od vseh vetrov, kar je bilo pred izbruhom revolucije običajno.

Lučki podobno obličeje Ane Uruzove, čigar svetle točke so bile temnosive oči, je privlačevalo ljudi, pri katerih bi v drugih razmerah zaman iskali denarja za cvetlice ali celo priznanja izredne ženske lepote. In tako se Ani Uruzovi ni godilo slabo.

Prihajali so delavci iz železniških delavnic in drugih delavskih okrajev, ležečih v bližini Nevskega prospekta, in so kramljali z malo cvetličarico.

Vsi so imeli polne žepce denarja, zakaj boljševeki so zelo dobro vedeli, kje jih čevlji žuli. Če bi ne bila med vojno do tal razdejana prometna sredstva hitro popravljena, bi šepala oskrba rdeče armade; in če bi se to zgodilo, bi se zrušil edini steber, na katerem so mogli graditi svoje teror.

Zato so dajali delavcem grofovske plače in tem delavcem se je godilo dobro.

Omenil sem že, da sem večkrat zahajal v to prodajalno. Ne le zavoljo Ane Uruzove, ki me je odkrito rečeno najbolj vlekla. Ne, v tej mali trgovini sem se seznanil z mnogimi zanimivimi osebami. Med drugimi z Iljo Lapotečkovom, ki je bil prvi Hun in je vihtel tam zunaj v železniških delavnicah kladivo. Kakor jaz in mnogi drugi, je bil tudi on zaljubljen v malo Ano Uruzovo.

Dekletce je bilo čednostno, dasi je komunistični nauk o svobodni ljubezni, ki so ga širili boljševeki z dobrim namenom, že takrat šel v Petrogradu bujno v klasje in pridobival dan za dnem bolj na terenu.

O socializaciji žensk, izvemših nekatere poizkuse, ki sem jih vam menda že omenil, še ni bilo mogoče resno govoriti. Ali sovjet se je že začel posvetovati o zakonu, ki določa za vse ženske od 18. leta dalje obligaten zakon, in da so hoteli boljševeki iz tega kovati svoj kapital, je pač jasno.

Ob času prvih belih noči sem zahajal večkrat v omenjeno prodajalno in srečaval tam Iljo Lapotečkova, o katerem si nisem bil čisto na jasnem, kateri politični stranki prav za prav pripada. Če danes razmišljam o njegovih utopističnih idejah, se mi dozdeva, da je moral biti boljševek. V tem Herkulu

podobnem orjaku je živel zelo čuden fanatizem, nekaj verski ekstremizem. Nikakor pa ni bil marksist.

Vse prej bi ga mogli smatrati za menjševeka ali člana socialistične stranke, ki so imele v moderni Rusiji svoje voditelje v moških kova Kerenškega ali Martova.

In vendar... teorija Ilje Lapotečkova ni izvirala iz iščočega razuma, kakor pri onih dveh, marveč je planila kakor hudournik iz čustva.

To je bilo zagonetno ne le na njem, marveč tudi na njegovem razmerju do Ane Uruzove, o katerem sem bil trdno prepričan, da ni še prekorajilo meje platonične ljubezni.

Ta navadni delavec z železnimi mišicami, ki jih je dobil, vihteč v tvornici vagonov ogromno kladivo, ta človek, v katerem bi slutil glede spolnega življenja le živalski instinkt vsak, kdor ga ni poznal, se je vedel pred Ano Uruzovo kot dresirani pes.

Zdelo se je, da jo želi samo čuvati in ubogati.

In zato sem si čisto mislil: Gorje onemu, ki bi se njegovi gospodarici kakorkoli preveč približal!

In sam sem se varoval. Ali, kakor si lahko sami mislite, ta drugi je prišel.

(Dalje prihodnjik.)

Dnevne vesti.

V Ljubljani, dne 24. oktobra 1924.

Suverena narodova volja?

Politiki, ki se drže na površju večinoma s pomočjo demagogije, govore neprestano o narodovi volji, kateri pripisujejo suvereno oblast in absolutno veljavo. Izvrševalci te ljudske volje so edino — tako pravijo — od naroda izbrani poslanci. Kar ti kot taki ukredujejo, za kar se odločijo, to naj velja kot sveto, to bodi najvišji zakon, kateremu se mora vse pokoriti.

Gotovo ima ta teorija mnogo za se in nam ne prihaja na misel, da bi ji načelno odrekli vsako upravičenost, saj se zavedamo, da sloni na tej teoriji tudi ljudsko zastopstvo in parlamentarni princip.

Kakor pa v bistvu in v načelu priznavamo to teorijo, tako ji v praksi odrekamo absolutno veljavnost. In to po pravici! Zavedamo se namreč, da bi imelo dosledno in striktno izvajanje principa o suvereni ljudski volji čisto naravnost katastrofalne posledice. Tako za splošnost, kakor za posameznika. Ljudska duša je nepreračunljiva in zagonetna ob enem. V nji ni nobene stalnosti, v njenih manifestacijah ni nobene logike, takisto je ponajveč tudi nepristopna treznemu, pametnemu prevdarju. Iz nje govori vselej srce, skoraj nikoli pa razum. Zoprni ji je normalen, v naravnih zakonih utemeljen razvoj, pač pa ima rada presenetljive skoke v razvoju dogodkov. Zato nosijo vse emanacije, ki so izraz nepotvorne narodove volje, ljudskega razpoloženja in mišljenja, na sebi ponajveč sicer pečat izredne svežosti in pristinosti, obenem pa tudi obeležje ali neverjetne naivnosti in primitivnosti ali pa naravnost fenomenalne surovosti, nevednosti in nebrzdčnosti. Da se tej narodovi volji, temu ljudskemu razpoloženju odkazuje prava in primerna struga za udejstvovanje, so potrebni regulatorji, ki dajejo ljudski volji takšno obliko in smer, da je v korist splošnosti, pred vsem pa skrbe za to, da v nebrzdanem izlivu ne zaboli v ekstese.

Da je to potrebno, kdo bi temu oporekal? Sicer ali nimamo baš v naši zgodovini nešteto primerov, da suverena ljudska volja ni vselej niti nezmožljiva, še manj pa pametna, koristna in plodnosa.

Ali priznavamo na primer Sloveni veljavnost koroškega plebiscita? Ne priznavamo ga! In vendar je bil ta plebiscit tudi izraz — ljudske volje. Mi pravimo potvorne, Nemci pa prave in pristne ljudske volje!

Kje je kriterij, kakšen je znak prave, nepotvorne ljudske volje? Ako hočemo biti objektivni, moramo priznati, da je »Ljudska volja« povsem subjektiven pojem, ki si ga vsak tolmači po svoje in kakor najbolj služi njegovim interesom, eno pa je nepobito, da absolutne in suverene ljudske volje ni in naj se demagogi še tako trudijo, da bi dokazali nasprotno.

— Nikola Pašić ozdravel. Po zdravniškem obvestilu je g. Nikola Pašić ozdravel. Njegovo stanje se je zelo izboljšalo. Zdravniki priporočajo g. Pašiću, da naj ostane še nekaj dni v puštelji. Kakor je radikalni klub obvestil, pride danes dopoldne ali popoldne že g. Nikola Pašić v klub, da prevzame osebno vodstvo političnih poslov.

— Na naš članek o bakarski luk si je ogledal sedaj tudi »Suščki Novi List«, ki pravi: »Naj se torej privredna Slovenija resno potrdi, da se izvedejo osnovni predpogoji za njeno emancipacijo od italijanskega posredništva, pa se kasneje zelo lahko reši tudi vprašanje njene emancipacije od hrvatskega posredništva. Kajti sam Bakar sprejme gotovo z obema rokama tako intervencijo Slovenije, pa tudi s strani hrvatskih privrednikov na sploh ne more biti ugovora, da dobi trgovina Slovenije svoje lastno mesto v bakarskem pristanišču, namesto da gravitira na Trst in na Reko.« — Pametna beseda! Dostavljamo, da je Bakar že spregovoril svojo besedo.

— Dovolj je lukenj v glavi! Tetka se jeze, da smo jih zalotili na hinavščini. Pravijo, da diši po korupciji, če se proračunski krediti za prehrano vojske izčrpajo že v teku prvega proračunskega polletja, ker je vendar evidentno, ko zahteva vojna uprava nato še v isto svrhu naknadne kredite. Mi pa pravimo, da je zelo čudno, da so klerikalci zavahali korupcijo v vojni upravi šele po Hadžičevi demisiji. Saj so bili tigri vendar na krmilu, saj so imeli v rokah vsa sredstva, da to korupcijo zatro. Kako to, da si vlada zaskrbi, reda in pravice ni znala pomagati z zakonom proti korupciji, če je bila za časa njenega vladanja vojaška uprava korumpirana? Saj je vendar evidentno, da so tigri neprestano trdili, kako vzoren red je zavladal v državi, torej tudi v vojaški upravi, dokler se jim niso začeli stolčki majati. Zdaj, ko so dobili po nosu, je seveda takoj začela po korupciji. Da, da, tetka, nestrpejša sepegle bo treba nataktni,

da ne bo nepotrebnih lukenj v mozižanjih!

— Sladkor se je podražil. V sredo so cene sladkorja poskočile po vsej državi za 1 Din pri kilogramu. Prej je veljal kilogram sladkorja v kristalih Din 12,50, v kockah pa Din 14,50. — Sklep o povišanju cen je bil storjen na konferenci predstaviteljev vseh 8 sladkornih tovarov, na katerem je bil ponovno ustanovljen kartel sladkornih tovarov. Beogradski listi se ogorčeno vprašujejo, komu je bilo potrebno, da moramo odsej plačevati sladkor 1 Din dražje pri vsakem kilogramu. Tvornice odgovarjajo, da zato, ker je uvozna pariteta 15 Din za kristal. Po njihovem mnenju so cene sladkorja pri nas še vedno za Din 1,50 pri kilogramu nižje nego v inozemstvu. Z drugimi besedami, položaj od Din 3,30 carine v svoj šep za sedaj Din 1,80. Kadar se rešimo nesrečnih političnih kriz, bo treba vprašati lastnike sladkornih tovarov, kako to, da se je sladkor navzlic izbori letni sladkorne pese podražil, mesto da se poceni.

— Zadušnica za kumanovskim žrtvami. Odbor za spomenik kosovski junakom je priredil danes v beogradski saborni cerkvi običajno vsakoletno zadušnico za kosovski junaki. Zadušnice so se udeležile vse humanitarne, kulturne in nacionalne organizacije.

— V naše državljanstvo so sprejeti dosedanj rusk državljani Sergej Bartenjev, Nikolaj Kropotkin in Vladimir Roščlov, ter grška državljana Petar Papakoča in Tanasije Papakoča.

— Prošnja na rodoljubno javnost. — Dramatični odsek narodne čitalnice v Dol. Lendavi si je stavil nalogo, da skuša s prirejanjem raznih gledaliških iger buditi v skrajno eksponiranem kraju narodno zavest, poglabljati kulturne stike Prekmurja z ostalo Slovenijo in širiti splošno izobrazbo tukajšnjega ljudstva. Ker pa odsek ne razpolaga z zadostnimi denarnimi sredstvi, se tem potom obračamo na zavedno občinstvo, da mu prisloži s denarnimi sredstvi na pomoč. Darovalci se bodo dnevno objavljali v časopisih. Denar je pošiljati na dramatični odsek Dol. Lendava.

— Trgovinsko agencijo v Milano, ki jo je vodil Avram Levčič, je ministrstvo trgovine in industrije začelo odpravljati, ker je šefa Levčiča odpuštilo iz službe.

— Na pravniški fakulteti v Beogradu je dne 21. t. m. diplomiral poštni kontrolor Matija Kunč iz znane ljubljanske narodne obitelji. Menda je to prvi Slovenec, ki je dovršil svoje pravniške nauke v Beogradu. Čestitamo!

— Izseljeniški komisariat v Zagrebu išče Domborana B. Kokotovića baje doma iz Varaždina, odnosno njegove naslednike. Kdor kaj ve o omenjenem Kokotoviću, naj to javi izseljeniški komisariatu, Zagreb, Kamenita ul. 15.

— Ameriški brodovje v Splitu. V soboto 25. t. m. prispe v Split del ameriškega brodovja pod poveljstvom admirala Andrewsa, ki pozna naše razmere in je tudi častni mešan v Splitu. Na brodovih je okoli tisoč mornarjev in častnikov. Brodovje ostane v splitskih vodah do 1. novembra. Ta čas se izvrše razni izleti in napravljuje primerne prireditve (koncert, gledališke predstave, tekme) v zabavo ameriškim gostom. Admirala Andrews bo s svojo ženo stanoval v biskupski palači.

— Delo državnega sveta. Okoli 40.000 vlog ima rešiti Državni svet. Šest odločkov posluje in v vsakem odločku se odpravi na dan največ deset predmetov. Sedaj nakopičeni akti ne bodo rešeni prej nego tekom dveh let.

— Za popravo mostu preko Rajle na poti Smederovo-Markovce je dovoljen kredit 196.000 dinarjev.

— Samomor zemunskega odvjetnika. V Mestnem parku v Zemunu se je ustrelil znani zemunski odvjetnik dr. Raoul Brandaj. Poginil si je kroglo v sence in je bil takoj mrtev. Motiv samomora ni znan.

— Nečloveški učitelj. Pred okrajnim sodiščem v Subotici se je zagovarjal v torek učitelj iz Bajnoka, Stmo Sešević, ki je izvalil dve svoji učenci na dom, kjer ju je posilil. Sodišče je krivdo potrdilo in obsodilo Seševića na dve leti ječe.

— Samomor Slovenca v Zagrebu. V sredo je izvršil v Zagrebu samomor Slovenec Rudolf Kotnik, rodom iz Šmarja pri Žužemberku in po poklicu starinar. Obesečnega je našla na podstrešju žena Ana Kotnik se je pred samomorom umil, izmenjal perilo in se oblekel v črno obleko. Kaj ga je gnalo v smrt, še ni ugotovljeno. Dogazano pa je, da je imel Kotnik paralizno.

— Roparski umor. Iz Vojškega pri Podredu na Stajerskem poročajo o strahovitem umoru, ki je bil odkrit te dni. V kleti hiše šte. 44 so našli zakopano 66 letno vdovo in posetnico Ano Klakočar. Umora je bil takoj osumljen hlapec Fran Podsek iz Zageba, ki je nešteto krat zahajal na obisk k vdovi, ki je bila tudi njegova botra. Umor je bil izvršen 16. tm. en dan kasneje v petek 17. tm. pa je hlapec prodal v Brežicah razno blago. Orožniki so ga v ponedeljek prišli in zaslišali. Osumljenec je priznal, da je vdovo umoril in se polakomnil različnih predmetov. Izročili so ga sodišču v Brežicah.

— Strahovito odkritje. V kraju Krasica na Hrvatskem je živel posestnik Tadejevič, ki je vodila tudi malo trgovino. Pred letom pa podjetje ni uspevalo več. Tadejevičeva je imela vedno večje denarne neprilike in nekega lepega dne je izgnila. Vse polzedovanje za njo je ostalo brezupno, dokler ni bila sedaj ta zagonetka razkrita. Sosed Tadejevičeva je dvigala vedno vodo iz vodnjaka, ki se je nahajal na dvorišču omenjene. Ko je pred dnevi sopot dvignila vedro vode iz vodnjaka, je privlek-

la na dan tudi žlovaško roko. Na krk prestrašene žene, so prihiteli sosede in so s kaveljni izvlekli iz vodnjaka že skoraj popolnoma razpadlo truplo neke ženske, v kateri so spoznali pred devetimi meseci izginulo Tadejevičevno. Odkritje je napravilo strašen vtis, kajti iz tega vodnjaka so pili skoraj vsi vaščani, kakor tudi kuhali z vodo, vendar se ni nihče zastrupil.

Iz Ljubljane.

— Proslava Jana Žižke v Ljubljani. V proslavo petstoletnice smrti velikega češkega vojskovodje Jana Žižke iz Trocnova, priredi Češkoslovenska Obec v soboto 25. t. m. ob 20. v restavraciji »Zvezda« slavnostni večer s predavanjem. Pozivamo vse narodno misleče kroge, naj se to proslavo v čim največjem številu udeležijo. Naj ne izostanejo naša narodna društva, predvsem pa naj ne izostanejo naše oblasti. Danes smo narodna država in zastopniki naših oblasti se ne smejo pogrešati na nobeni narodni proslavi! Proslava Janaka Žižke bodi manifestacija slovenske misli in češko-jugoslovenske vzajemnosti!

— Petkov trg je bil danes kljub slabemu vremenu vendar jako dobro založen in tudi dobro obiskan. Posebno dosti je bilo raznih postnih jedil, kakor rib, gob, raznih zeljst in pa različnih mlečnih izdelkov. Na ribjem trgu so bile lepe ščuke. Ena je imela 4 kg 70 dkg in se je prodala po 40 Din za kilogram. Poleg ščuk je bilo na trgu še nebroj raznih drugih vrst, kakor klini, slajmi, karpi, črnokoke, peršiji, morske belice in sardele (30 Din). Naprodaj so bili tudi jako lepi mali morski raki po 40 Din za kilogram. — Tudi gobe je bilo mnogo, in sicer jurčki, stivke, lističe in nekaj manj znanih in manj uporabnih vrst. Tudi gobe za vlaganje so se dobile, toda bile so v primeri z drugimi vrstami zelo drage. — Mlečnih jedil je bilo v izobilju, posebno domačega sira, smetane in masla. Poleg zelenjadi in sadja so pripeljali okoličani sploh vsega, kar premore v jeseni domača kmetijska hiša in so bile tudi cene še precej primerne. Napravilo se je veliko kupčij in razprodalo zelo mnogo blaga.

— Zrele jagode. O. Fran Ks. Stare je prinesel danes v naše uredništvo dva šopka izredno debelih popolnoma zrelih rdečih jagod, ki jih je včeraj s svojo služkinjo Minko nabral ob južnem pobočju Sv. Katarine. Da se najdejo posamezne zrele jagode v poznih jesen, ni redko, ali da se v tem času lahko nabere kar šopke jagod, kakor v mesecu juniju to je nekaj izrednega.

— Jugoslovensko-Češkoslovska Liga v Ljubljani in Češkoslovska Obec v Ljubljani priredita dne 25. t. m. ob osmih zvečer proslavo 500letnice Žižkove smrti v spodnjih prostorih restavracije »Zvezda«. Na sporedu je slovensko predavanje o Žižki in petje pesmi iz njegove dobe. Vstop prost. — Vabimo ljubljansko javnost k obilni udeležbi.

— Češkoslov. Obec v Ljubljani naznana svojim članom, da se vrši otvoritvena predstava lutkovnega gledališča dne 26. t. m. v Nar. domu. Po proslavi prof. dr. Burjana »O pomenu in cilih lutkovnih gledališč« se igra »Začarovani les« (začarani gozd) od Z. Schmoranza. Začetek ob 16. Vstopnina prostovoljna. Vljudo vabimo jugosl. javnost.

— Trgovski in industrijski nameščenci najdejo najcenejšo zabavo pri svojih društvenih plesnih vajah. Zato vsi v nedeljo ob 3. uri v areno Narodnega doma. — Železničarji! Danes, petek, se vrši v Rokodelskem domu ob 20. uri širši sestanek. Spored: delavski pravilnik in pravilnik o voznih olajšavah. Predvsem naj se sestanka udeležijo tudi vsi člani skupnega odbora.

— Neprevidev šofer. Rudolf Straser, šofer pri tvrdki Popovič, je vozil s tako naglico po trnovskem okraju, da je v Jeranovi ulici zrušil kos občestne ograje ter povzročil 50 Din škodo. Škoda povzročena na avtomobilu znaša 6000 Din.

— Podjeten pleskar. Slikarski mojster Josip Stare, stanujoč v Orlovi ulici 7, je sprejel pred dnevi v službo plesarskega pomočnika Alberta Rennerja. Renar pa je že prvi dan pobegnil in odnesel 20 Din vredno ščetko in 100 Din gotovine.

— Kratke novice za zimo. Volnene jope in modni telovniki so razstavljeni pri tvrdki P. Magdič. Oglejte si zalogo tudi v trgovini.

— Pristna, domače jeterne kravve, in mesene klobase, dobro staro vino in štajerski mošt priporoča F. Bučar, Poljanska cesta št. 19.

— Nevarna vlačuga in tatca pod ključem. V Gosposki ulici je bila dne 22. t. m. ob 4. s jutnja aretirana radi vlačuganja in tajne prostitucije brezposelna služkinja Ivana Vrabčič, rojena leta 1904. Pri preiskavi Vrabčičeva so našli v njeni ročni torbici zlat ščipalnik, ki je bil ukraden Pavlu Skrbaniču s Coljove ceste; dalje je imela na glavi črn slamnik, ukraden Angeli Anžlovar z Zrinjskega ceste in osumljena je tudi, da je 21. t. m. popoldne ukradla iz stanovanja Milice Arko v Gradišču št. 8 ženski plašč, vreden 3000 Din in različno

orodje v vrednosti 2000 Din. Vrabčičeva je zasledovana izza oktobra lanskega leta radi tatvine damskega plašča soprogi dr. Lovrenčiča in obleki trgovki Bahovec, stanujoči na Sv. Jakoba trgu. Tatice so izročili sodišču.

Umor na Hranilnični cesti.

Ljubljansko policijsko ravateljstvo je 22. tm. objavilo in razposlalo uradno poročilo o zagonetnem umoru trgovca Ferdinanda Pipana na Hranilnični cesti. Poročilo obenem vsebuje opis morila. Policijsko ravateljstvo opisuje umor kratko:

Dne 19. okt. 1924. ob 22. je bil trgovec Ferdinand Pipan iz Ljubljane v Hranilnični ulici na nekem neznanim moškemu ustreljen. Pipan je vsled notranjega izkrvavenja v nekaj minutah umrl.

Soproga Pipana, ki je bila navzoča, je morila opisala sledeče:

Okrog 25 let star, srednje postave, okroglega obraza, ima črne ali vsaj temne lase, pod nosom majhne črne pristržene brke, oblečen je bil v sivkasto obleko, v rjav ali sivkast gumijev dežni plašč, dozdnevno s pasom, na glavi je imel rjav ali siv mehak klubok. — Morilec je pred strelom od zadaj Pipanu zaklical »Geld oder Leben«. Po odanem strelu je storilec zbežal vstran, ne da bi se sploh skušal polastiti Pipanovega denarja. Iz tega se sklepa, da storilec ni imel namena izvršiti roparskega umora, temveč iz sovraštva ali iz trgovskih vzrokov.

Umor je še vedno nepojasnjen. Tekom včerajšnjega in današnjega dne je bilo zaslišanih več železničarjev, ki so videli v ponedeljek neznanca, ki odgovarja popisu napadalca, da se je odpravil s tržaškim vlakom. Vendar tudi preiskava v tej smeri ni dovela do pozitivnega uspeha.

MORILEC

ZAKONCEV WERDELJ.

Kakor smo poročali, pogrešajo ob 12. tm. oba zakonca Jakoba in Marijo Werdelj iz Vrbske vasi pri Krškem. Glasom orožniške odvadbe iz Vidma je oba zakonca umoril in oropal Joso Mašič, rojen leta 1895 v Jesenju Dolnji, občina Gjurmanec na Hrvatskem. Matiča opisujejo tako-le: Je precej visoke močne postave okroglega obraza ima rjave, nazaj počesane lase, črne pristržene brke in črne oči. Govori hrvatsko. Matič je v noči 10. tm. v Vrbski vasi umoril Jakoba in Marijo Werdelj, ju odpeljal na ročnem vozičku in vrget v Savo. V času od 10. do 13. je Matič pobral vso dobro ohranjeno obleko obeh zakoncev, dalje je odnesel večje količine živeža, masti, posode ter razne druge predmete v vrednosti več tisoč dinarjev. Skušal je tudi prodati kravo s telatom in dva prašiča, kar pa ga je izdalo. Matič si je prisvojil tudi 3000 Din, ki jih je Jakob Werdelj dvignil iz hranilnice v Krškem. Z Matičem v družbi je bila neka okoli 22 letna ženska, velike postave in noseča. Neznanka je bila črni las ter je nosila zelen pleto.

Ogromen požar v Splitu.

Strela udarila v poštno poslopje. V terek okoli polnoči je nastala nad Splitom strahovita nevihta; treskalo in gmeljo je, kakor na sodni dan. Okoli 23.45 pa je nenadoma tresčilo v poštno poslopje, nahajajoče se v sredini mesta. Strela je udarila v strelovod, od katerega so vodile sicer štiri žice, vendar je bila vsa naprava zastarela in popolnoma v derutnem stanju. Strelovod sploh ni vplival na streljo, ki je udarila preko njega v podstrešje, kjer so se vnele lesene telefonske omare. Nastal je v podstrešju požar, ki se je bliskoma razširil in v trenutku je bil ves krov v plamenu.

Poštni uradnik Tomo Domić je imel dežurno službo. Stopil je baš na ulico, pričakujoč poštni voz, ko je opazil, da je streha v plamenu. Alarmiral je takoj poštnega upravnika Vladimira Karamana in ostale uslužbence, naker se je takoj pričelo z reševalno akcijo. V tretjem nadstropju pod podstrešjem sta imela telefonsko službo telefonisti Smojver in telefonistka Zorka Kučič. Okoli polnoči so popadale vse telefonske številke in oglašali so se zvonci. Oba uslužbenca nista stitila ničesar hudega, ko je nenadoma pridrel v sobo uradnik Ovnič ter ju obvestil, da nad njima gorit krov.

Na lice mesta so med tem prispeli tudi alarmirani gasilci, policija pa je vzdrževala red na ulici, kjer se je zbrala ogromna množica.

Iz Celja.

— Ljudsko vseučilišče. Društveni občni zbor se vrši v ponedeljek dne 27. okt. t. l. ob 20. uri zvečer v risalnici deške meščanske šole. Spored: 1. Poročilo funkcionarjev. 2. Volitve novega odbora. 3. Služajnosti. Z ozirom na to, da bo na tem občnem zboru rešiti mnogo važnih vprašanj, zlasti glede smernic v prihodnjem delovanju te važne kulturne institucije, se pričakuje polnoštevilne udeležbe.

— Podružnica Jugosl. Matice v Celju naznana, da bo pobiral tekom prihodnjih dni njen pooblaščenec članarino za l. 1924. V svrhu olajšanja dela prosil, da prevzame polo, katera se bo predložila po pooblaščenju, eden član dotičnega urada ali podjetja ter jo v vseh delih točno izpolni in pohere članarino, katera se naj potem s polo vred zopet izroči pooblaščenju. Letna članarina znaša Din 12.

— Družabni večer Narodnega bloka lutri v soboto zvečer ob 20. v veliki dvorani Narodnega doma. Na večer celjsko narodno občinstvo še enkrat opozarjamo.

Iz Maribora.

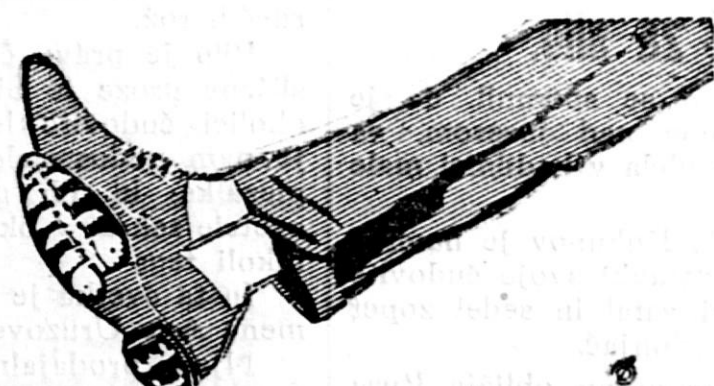
— Radiokoncert v Mariboru. V četrti zvečer se je vršilo v dvorani Ljudske univerze predavanje o radiju — spojeno z radiokoncertom. Zanimanje za to prireditev je bilo naravnost ogromno in dvorana prenapolnjena. Aparati so bili pritrjeni na oder. Navzoče je pozdravil predsednik ljudske univerze inž. Kukovec, naker je povzel besedo inž. Dušan Tomšič, ki je ob popolni tišini v kratkih obrih razložil zgodovino in razvoj tega epohalnega izuma. Občinstvo je predavatelja ki ima največ zaslug za razvoj radiotehnike v Mariboru, nagradilo z burnim aplavzom. Končno je napočil toliko zaželen trenutek, ki ga je občinstvo z napietim zanimanjem pričakovalo. Aparati so pričeli zamolklo brneti — naznanjen je bil koncert iz Bratislave. Zanimanje med publiko je doseglo višek, ko so se začeli prvi akordi. Koncert se je širil v isti dvorani tako razločno, kot če bi bil v tržaški dvorani. Sledilo so še koncerti iz Rima, Berlina, Pariza, Londona itd. nekateri dobro, drugi slabše slišni. Najrazločnejše je bilo čuti Rim in Bratislavo. Publika je vstrajala do konca in je priredila aranžerju večera viharne ovacije. Predavanje in koncert se ponovita v soboto.

— Divljanje avtomobilov in motorjev po mariborskih ulicah je postajalo zadnje čase uprav nezno. Policija pa je temu napravila radikalni konec in je ovadila radi prehitre vožnje državnemu pravdnistvu okoli 30 soferjev. Tekom zadnjih dni pa je bilo policijsko kaznovanih nad 30 kolesarjev, ki so vozili po pešpoti.

— Umrl v policijskih zaporih Dne 20. tm. je bil aretiran radi beračenja in postopanja 67 letni Janez Brosch, rodom iz Češkoslovske. Prepeljan je bil v policijske zapore v »Hotel Graf«, kjer je pa kmalu za tem vsled slabosti umrl.

— Nenavaden trik. V tovarno za izdelovanje klobas v Lajtersberku je stopil pred dnevi eleganten tulec, ki je naročil 20 kg klobas in 5 kg drugih mesnih izdelkov. Upravitelj tovarne je neznanca naročeno blago zavrnil in se za trenutek odstranil, hitel v pisarno po račun. Ko se je vrnil je elegantni neznanec z blagom vred izginil. Odjedal se je iz avtomobilom, ki ga je čakal pred tovarno.

Glavni urednik:
RASTO PUSTOSLEMSEK.
Odgovorni urednik:
VALENTIN KOPITAR.

Palma kaučuk pete in podplati

omogočajo elastični, tihi hod,
štedijo Vaše noge in vaše obutev
ter so trpežnejši nego usnje.

Gospodarstvo.

Položaj francoskega gospodarstva.

Ko je v začetku t. l. začel padati francoski frank, je stopilo francosko gospodarstvo v ospredje vsega zanimanja. Vseposvods so iskali vzrokov za katastrofalni padec, dokler ni prišla intervencija »Banque de France«, ki je s pomočjo ameriškega kredita v znesku 100 milijonov dolarjev spravila kurz ranka zopet gor, tako da se giblje sedaj njegov kurz med 5.30 do 5.20 na newyorški borzi. Vzrok temu padcu je bila atentna inflacija in sploh slabe finance francoske države. Tako izkazuje pred kratkim objavljeni proračun za l. 1925, zdatke v višini 32.456 milijonov francov, dohodkov pa samo 29.854 milijonov. Po tem proračunu znaša deficit 2602 milijona, kar bi se z nameranimi novički davkov dalo pokriti. Vendar pa je treba vedeti, da pri teh številkah niso upoštevani izdatki za obnovu porušeni pokrajini severne Francije, ki se vedno ni dokončana in ki bo trajala do l. 1930. Ti izdatki so proračunani z 6800 milijoni, kar bodo krili z nemškimi plačili ter z večjim notranjim posojilom, upajo dobiti tudi večji kredit v dolarjih od znane ameriškega finančnika Morgana v približnem iznosu 300 milijonov dolarjev. Tozadevno so se menda že pričela pogajanja.

Drugo važno vprašanje za francosko gospodarstvo so ravnanje s vrveža pogajanja za sklenitev trgovske pogodbe z Nemčijo. Dne 10. januarja prihodnjega leta potecajo dosedanje pogodbe interliranih držav pri trgovini z Nemčijo na podlagi versajške pogodbe. Francija, posebno pa njen vzhodni del, ima z Nemčijo ozke trgovske zveze. Lorena dobavlja porurski industriji železno rudo, med tem ko Porurje zveža v Loreno koks za produkcijo železne rude. Alzaška tekstilna industrija ma za svoje izdelke najboljši odjemalce v sosednih nemških deželah. Velike važnosti bo ta trgovska pogodba tudi za saarsko ozemlje, katere industrija radi koks za produkcijo železa in čiste višji produkcije gredejo večinoma v Nemčijo. Ravnotako je treba upoštevati pri sklepanju trgovske pogodbe nemške dobave naturalij (premoaga, kokska itd.) Franciji na račun reparacij. Vse napeto pričakuje izida teh za francosko gospodarstvo življenjsko važnih pogajanj.

Potek konjunktura je zelo dober. Saj ne pozna Francija nobene brezposelnosti. Na tisoče in stotine tujih delavcev iz Belgije, Italije, Poljske in zadnje čase tudi iz Jugoslavije dobiva zaslužek v Franciji, katere produktivno prebivalstvo je razredčeno po svetovni vojni. V vseh panogah industrije vlada dobra zaposlenost. Produkcija cele vrste industrijskih izdelkov velika porast napram predvojni produkciji. Da omenimo samo eno, je znašala množina povprečno nakopane premoaga v letu 1913. 3.405.000 ton, v letu t. l. pa 3.784.000, v avgustu 3.691.000 ton. Tudi zunanja trgovina v tem letu je znatno večja od lanske in tudi od predvojnega.

Letošnjo žetev ceni poljedelsko ministrstvo na 77 milijonov met. stotov. Posejana površina je bila 5.428.000 ha. Lani je bilo posejanih 5.533.000 ha, pridelek pa je bil manjši od letošnjega, ker je dosegel samo 75 milijonov met. stotov. Ker pa znaša potreba 94 milijonov met. stotov, bo morala Francija znatne množine pšenice še uvoziti.

—g Angliški izvoz premoaga pada. Tokom prvih devetih mesecev tek. leta je znašal izvoz premoaga iz Anglije 46.792.096 ton za vrednost 52.837.606 Lstr. Lansko leto se bo izvozilo v istem času 59.472.942 ton v vrednosti 75.395.567 Lstr.

—g Novosadska blagovna borza 23. oktobra: Na produktivni borzi notirajo: Pšenica, baška, 75 kg, 2. v. 3. v. 370; za november, 10 v. 380; ječmen, baški, 2 v. 290; oves, srbski, 2 v. 260; baški, 1 v. 260; koruza, baška, nova, 1 v. 180; 10 v. 177.50; sremaka, 10 v. 170—175; v storžih, 1 v. 120—123; moka »0«, 385. —Tendence neizpremenjena.

—g Svinjski sejem na Dunaju. Na svinjski sejem na Dunaju, ki se je vršil dne 21. tm., je bilo prignanih 1720 debelih in 6762 mesnatih svinj in sicer 652 iz Madžarske, 609 iz Rumunske, 427 iz Jugoslavije, 41 domačih in 6753 komadov iz Poljske; skupaj torej 8482. Cene so notirale za kg žive vage: prva debele svinje 29.000—30.000; srednje debele svinje 27—29.000, stare debele 25—26.000, izbrane težke svinje 27—29.000, izbrane lažje svinje 26—28.000, angleške mestnate svinje 22—28.500.

—g Živinski sejem na Dunaju dne 20. oktobra. Na sejem je bilo prignanih 2787 glav živine in sicer iz Madžarske 1043, iz Rumunije 150, iz Jugoslavije 406, domače živine 900 glav, iz češkoslovaške 110 in iz Nemčije 78 glav. Cene za kg žive vage so notirale: Voli I. 18—23.000, voli srednji 15—17.000, volji slabši 14—15.000, bušaki 13—17.000; biki 16—19.000, krave 14—17.000, čuha živina 9000—11.100 ak.

—g Narodno premoženje Španije. V Madridu je izšlo delo o gospodarskem življenju Španije. V njem se označa špansko narodno premoženje nastopno: kmetijstvo 76,5 milijard pezeta, živina 10,1 milijard, rudniki 7 milijard, nepremičnine 35 milijard, industrija 48 milijard, železnice 7 milijard, trgovska mornarica 0,3 milijarde, kapital akcijskih družb 9,5, zlato in srebro 3 milijarde, državni boni z državnimi obveznicami 12 milijard, bančni depoziti 6 milijard, zaloge blaga 1 milijard. Skupno znaša narodno premoženje Španije 217,8 milijard pezeta (na prebivalca 10.450 pezeta). Leta 1895. se je cenilo špansko narodno premoženje na 58,5 milijard pezeta.

—g Zgradba obali na Brajdici. Tehnični oddelek pomorske oblasti je dobil nalogo, da sestavi načrt za zgradbo obali na Brajdici. Graditi se prične na nasipih. Obal bo zgrajena na betonskih pilotih in se bo delila na tri dele. Prvi in drugi bosta dolga po 32 m, tretji pa okoli 40 m.

—g Novi most preko Kolpe. Belokranjci so vezani na promet s Karlovcem, kamor zahajajo še v večjem številu po novi železnici Novo mesto-Karlovce. Železnica ni zadovoljila vseh krajev, ker se ji ne dotika. Pogostoma je nadalje onemogočen prehod preko Kolpe kar škoduje Karlovcu. Treba torej, da se uresniči že stara želja prizadete prebivalstva, da se zgradi most preko Kolpe pri Prilisku-Zumici. Tako bi se otvorila nova pot, ki bi vodila direktno v Karlovce brez vseh sedanjih zaprek. V Zumicih se je že osnovala pot za zgradbo mostu. Na pravljeno so tudi načrti. Tako se sme pričakovati v bližnji bodočnosti zgradbo novega mostu preko Kolpe.

—g Japonska zunanja trgovina. Po londonskih poročilih znaša vrednost japonskega uvoza v prvih sedmih mesecih tek. leta 1.627.500.000 jenov, kar pomeni napram enaki lanski dobi zvišanje za 358 milijonov jenov. Izvoz je znašal 945 milijonov jenov ter se je zvišal za 111 milijonov v primeri z enako dolgo lansko dobo.

—g Stanislav Kukla: »Bankovni kamati i bankovni dužniki«. Stotine, hiljade in možda čak desetke hiljada dinara možete uštedeti na izlišno plačnim bankovnim kamati, ako u svojem saobraćaju sa bankom, koja Vas financira, postupate po uputama, sadržanim u u knjizi pod gornjim naslovom. Knjiga je izšla ovih dana u komisijonalnoj nakladi Hrvatskog štamparskog zavoda, d. d., Zagreb, stoji Din 50.—, i može se dobiti putem svake veće knjižare.

—g Proti dragini. V raznih mestih v Vojvodini nastopa policija zelo ostro proti onim trgovcem, ki prodajajo svoje blago po pretiranih cenah. Tako so bili v Somboru nekateri trgovci kaznovani na 3—5 dni zapora radi previsokih cen in ker nimajo na svojih predmetih označenih cen po predpisu.

—g Draginja. Cene žita so v mesecu septembru v Češkoslovaški napram mesecu avgustu poskočile za 8,2%, cene moka za 7,4%, kar znaša napram cenam leta 1923 povisek 48, oziroma 26%. Po poročilu angleškega delovnega ministrstva stoji indeks

življenjskih potrebščin danes za 76% višji nego julija 1914. — V Italiji vlada veliko ogorčenje med ljudstvom radi podražanja kruha. Vlada skuša doseči, da bi podražanje kmalu prenehalo, ali to se ji najbrže ne posreči.

—g Tečaj za čevljarstvo močjeje otvori v kratkem v Sarajevu. Določena sta dva strokovna predavatelja.

—g Visoka cena premoaga na Dunaju. V drobni razprodaji se plača za kg premoaga tisoč ak. Konsumna društva ga prodajajo nekoliko ceneje. V trgovini na debelo

se je cena premoaga sicer znatno znižala ali detalisti pravijo, da ga ne morejo prodajati ceneje, ker imajo še velike zaloge premoaga od taktar, ko se niso veljale sedanje cene v veletrgovini. Oblasti zahtevajo sedaj za podrobno prodajo srednjo ceno.

—g Nove tvornice. Trgovinsko ministrstvo je odobrilo osnovanje nastopnih tvornic: Tvornice klobas Hinka Dvořaka v Dubrovniku, tvornice bombonov bratov Milojkovič v Paračinu, tvornice preprog v Skoplju in tvornice za milo v Bitolju.

To in ono.

Kultura v prirodi.

S pomočjo svojega razuma je postal človek kralj prirode in njegovega prvenstva mu nobeno drugo bitje ne more odrekati. On je ustvaril in polagoma razvil svojo kulturo, ki ga je tako visoko dvignila nad ostalo prirodo, da nima nič več občutka, da je le neznamen del vesolja, marveč nasprotno čedalje bolj se zaveda, da je nekaj posebnega, ločenega od prirode, da je slednja ustvarjena zato, da služi njemu. Samo oni ljudje, ki jih še ni dosegla kultura, čutijo vso silo matere narave. Kulturen človek pa, ki se malo globlje zamisli nad problemi svoje ga izvora, nad smislom življenja in vsega kar ga obdaja, postaja čedalje bolj neskrben. On vidi, kako se je sam dvignil s svoje kulture iz te prirode, kako je prehitel svoje soproste — prirodo bitja. Ali tudi on se rodi, živi in umira, ne da bi domel smisel svojega obstanka. V prirodi vidi deloma vse to, kar služi njemu v ponos; vidi razum, čutenje in celo delo svoje materialne kulture. Človek je pomaknil te lastnosti zelo daleč naprej in s tem je izkopal globoko jamo med seboj in prirodo.

Vsi vemo, da se pojavlja razum in rodbinska čustva tudi pri drugih bitjih. Ali pa je v prirodi opaziti tudi znake tega, kar imenujemo človeško kulturo? Kaj je prav za prav bistvo materialne kulture? To je način, kako človek izrablja prirodne sile in sredstva za svoje potrebe. Od prirode ločeni človek je začel borbo za obstanek po svojih potih in s pomočjo orožja ter priprav premagal bitja, ki so bila neprimerno silnejša od njega. Kopal je jame, pokrival jih z listjem in travo, prav tako, kakor koplje v novejšem času volčje jame, in v te jame so padali ogromni sloni. Naučil se je zapirati vhod v podzemne brloge, in tako je nastalo prvo človeško bivališče. Izdolbel je deblo in spustil v vodo prvi čoln. Zabil je kole v jezero ali reko, delal pregrade in gradil prve stavbe na koléh. Slednjič se je naučil nabirati dobra in za prehrano uporabna semena, ki jih je sejal in polagal temelje sedanjega poljedeljstva. Lovil je mlade živali po gozdih in gorah ter jih vodil v svoje naselbine, kjer so se kmalu udomačile; tako je nastala človeška kultura. Vprašanje je sedaj, ali je ta kultura zgolj delo človeških rok ali ne. Čisto gotovo ne. Tudi v prirodi so si ustvarila druga bitja svoje sicer nižjo kulturo.

Os, okrog katere se suče človeška kultura, je njegov razum. In v prirodi najdemo znake kulture tam, kjer so se umstvene sposobnosti najbolj razvile. Med našimi živalmi zavzemajo, kakor znano, glede umstvene sposobnosti prvo mesto čebele in mravlje. Neke vrste ameriške mravlje, podobne »pogonomymex barbarus« bi lahko po vsej pravici imenovali živalske poljedelce. Glavna hrana sestoji pri njih iz neke posebne trave, ki jo imenujemo mravljični riž. Te zanimive mravlje zbirajo zrna omenjene rastline, nosijo jih v suhe in dobro postlane širabe, kjer jih hranijo do pomladi. Ko pa pride pomlad in ž njo pomladanska mokrota, odnese del tega riža na določen kraj, kjer zapolnjejo vsako zrno posebej v zemljo z očitnim namenom, da vzklje. Kmalu se pojavijo na njivi prve kali in trava, ki jo rabijo mravlje za prehrano, začne rasti. Ali tu je takoj tudi plevel, ki pa mravljam ne dela posebnih preglavic, kjer se ga takoj lotijo in iztrebijo vse druge rastline, ki ovirajo in zatirajo njihovo žito. Ali si moremo misliti, da je med temi mravljami in avstralskim divjakom kakšna posebna razlika?

Na zapadu poznajo že v mnogih krajih umetno gojenje gob. Predno pa se je pojavil človek na zemlji, so že poznale mravlje to umetnost. Tudi v tem oziru so močnejši neke ameriške mravlje, ki pripadajo vrsti atta. Ob določenem času se dvignejo v ogromnih množinah iz svojih gorskih bivališč in gredo

na trgatve listov nekega drevesa, ki jih pa ne jedo. Te liste nosijo v mravljišča in izdelujejo iz njih neke posebne vrste gnojilo, ki je polagajo potem na določene kraje. Tu posejajo posebne gobe, ki zelo naglo rasto in tvorijo njihovo hrano. To je potem žetev in letina mravelj, ki te gobe trgajo in jedo. Svoje polje s posejanimi gobami skrbno čistijo, negujejo in ščitijo pred tatovi. Človek je začel razmeroma pozno graditi vodne naprave. V onih časih je že ogledal številne vodne naprave bobrov. Ti glodalci so premikali cele gore, da pregrade reke in močvirja. Take umetne vodne naprave, visoke več metrov in dolge po par sto metrov niso bile redke že taktar, ko človek sploh še ni poznal pomena vodnih sil. Isto velja glede plavanja. Človek je mogel porabiti tudi v tem oziru to, kar je videl v prirodi. Mnogo nižjih bitij ga je učilo, kako koristno bi bilo zanj, če bi si znal pomagati pri plavanju po vodi z izdolbenim hlodom kot predhodnikom današnjih čolnov in ladij.

Jasno je torej, da pračlovek, v zibelki svoje kulture ni posebno prednjačil drugim prirodnim bitjem. Vendar pa je v enem oziru obdržal prvenstvo, in sicer v iznajdbi ognja. To kulturno pridobitev lahko človek po pravici prišteva med svoje največje zmage nad prirodo. Nobena žival ni poznala ognja; ki je vzbujal pri vseh živih bitjih strah. Samo človek je znal izrabiti to elementarno silo, ki je postala mogočen činitelj njegove kulture. Ozenj je ustvaril tudi dobi domače ognjišče. Tako se je začela duhovna kultura, na kateri je človek gradil poznejšo materialno kulturo.

Senzacionalen umor v Beogradu.

Trgovca Tihomir Nalović ustreljen.

Kakor je razburil v ponedeljek Ljubljano strahovit umor, izvršen nad trgovcem Ferdom Pipanom, tako je beogradska javnost presenetil v torek zvečer popolnoma enak zločin. Pred kavarno »Čokot« je bil ob 19. ustreljen ugledni beogradski trgovec Tihomir Nalović. Ustrelil ga je Ljubomir Kovačević, neobsojeni član znane družbe Petrovič & Nalović.

Trgovec Nalović se je ob 19. vračal iz trgovine, ki se nahaja v Travniški ulici št. 1. Pred trgovino ga je čakala žena z malim sinčkom, nakar sta oba zakonca zavila na Karagjorgjevo ulico. Ulica je bila popolnoma prazna in pusta. Nalovićeva soproga, ki se je slučajno ozrla, je opazila, da jima sledi neki neznanec, skrivajoč se za svoj dežnik. Tik pred kavarno »Čokot«, je prosil Nalovića svojo soprogo, da naj gre na njegovo stran, češ da jo ne čuje, ker mali toliko govori. Ta trenutek pa je počil strel in trgovec Nalović se je zgrudil na tla in kričnil: »Zora, ubil me je!«

Prestrašena soproga se je obrnila in je opazila nekega moškega s samokresom v roki. Bil je neznanec, ki jima je sledil. Žena je napadla zgrabila za vrat, ali še predno je mogla zakričati na pomoč, jo je ta udaril z držajem samokresa po vratu ter jo sunil, da je odletela v izlobo delavnice Jankovič. Nato je napadalec bežal po Karagjorgjevi ulici proti Brodarskemu sindikatu.

Čim je žena pričela kričati na pomoč in so pasante opazili bežečega napadaleca, so vdrli za njim. Bežečega napadaleca, ki je tekel s samokresom v roki, je ustavil orožnik Obradović in ga razorožil, nakar je bil odpeljan na urad, kjer so ga zaslišali. Napadalec je Ljuba Kovačević delovodja tvrdke Petrovič & Nalović.

Pri Kovačeviću so našli pismo v katerem veli: »Izvršil sem, kar nikdar nisem hotel storiti, vendar sta me Nalović in njegova žena prisilila k temu koraku. Ze več ne-

go dva meseca sem zaročen z neko devojko iz ugledne rodbine v Zajčaru, ali Nalović in njegova soproga sta me povsod očrnila, poslušajoč se najumazanejših sredstev. Hotela sta uničiti mojo življenjsko srečo in sta postopala tako, kakor bi nihče proti meni ne ravnal.«

Kakor pišejo listi je Nalović osumil Kovačevića, da mu je ukradel, odnosno poveril 57.000 Din, kar pa Kovačević odločno zanika. Kovačević tudi zatrjuje, da je hotel po storjenem zločinu skočiti v Savo. — Težko ranjeni Nalović je čez nekaj ur umrl. — Kakor se poroča gre torej očitno za čin osebnega maščevanja in dogodek nima drugega ozadja.

SENZACIONALEN ŠKANDAL GRAŠKE POLICIJE

V Gradcu je bil v nedeljo s svojega službenega mesta suspendiran in izročen v disciplinarno preiskavo policijski komisar dr. Hampel. Vzrok temu dejanju je sledeč:

Neka cestna prostitutka je bila pri raciji prijeta in nato zaslišana od okrajnega nadzornika. Tekom preiskave pa je devojka težko obdolžila graško nravstveno policijo. Ironično je izpovedala, da se dekletom, ki so bila uradnikom uslužna, ni dogodilo nič česar, pač pa so bile kaznovane in celo pretepane one, ki se niso hotele udati. Okrajni nadzornik je napravil ovadbo, čim je dvajset zaslišanih prostitutk potrdilo resničnost izpovedi. Kontrola se je v uradnem lokalu zlorabljala. Policijski komisar dr. Hampel je zahteval v uradu, da se mu devojke udajo in jih opozorijo, da jih le pod tem pogojem pušči na svobodo. Večina devojk, ki se je grožnji »čednega komisarja« zbalala, je privolila v zahtevo.

Dr. Hampel, ki se je od navadnega kancelista povzpela na to odlično mesto, zanikuje svoja dejanja. Preiskava je v teku.

V splošnem je delovanje graške nravstvene policije bilo precej enostransko in pomanjkljivo. Na eni strani se je pri hoteljskih racijah postopalo z vso strogostjo, na drugi strani pa se klajto in vlačijo po Gradcu že leta dolgo in popolnoma nemoteno številne tajne vlačuge, tako na cesti kot v kavarnah.

★ ★ ★

* Brezlična postaja na Novaji Zemlji. Ena najsevernejših brezličnih postaj je gotovo ona na Novaji Zemlji. Postaja obuje vsak dan s fizikalnim observatorijem v Petrogradu. Postavitev postaje, ki jo je izvršila sovjetska vlada, je bila združena z velikimi težkočami vsled ostrega podnebja in neugodnih talnih razmer.

* Zakladi na »Laurentica«. Angliški listi poročajo, da so dvignili doslej iz parnika »Laurentica«, ki je bil po nemškem podmorniku potopljen, 3160 komadov zlata v vrednosti 4.750.000 funtov sterlingov, 27 komadov zlata je še vedno v morju.

* Dobrodiči iz alkoholne prepovedi v Ameriki. Po zadnji statistiki, ki je bilo v preteklih mesecih v Zedinjenih državah 41.000 slučajev prestopka alkoholne prepovedi, 35 tisoč obožencev je bilo kaznovanih na 7 milijonov dolarjev globe in na 3148 let zapora. Kakor se vidi, prinaša prepovedi obožanja alkohola po teh podatkih Zedinjenim državam zelo visoke dohodke, toda priča kovanega odpadala zločinov ni od nikoder.

* Dvakrat pobegnili pred poroko. V Newsolu na Madžarskem se je imel poročiti Andrej Rakita. V noči pred določenim dnem pa je izginil. Iskali so ga vsenaokoli, slednjič pa so ga dobili v gozdu, kjer je hotel izvršiti samomor, pa ni imel za to potrebnega poguma. Bil je ves zmuden in bulil je v tla. Začeli so ga klicati in nato šele čez čas se je zavedel, nakar so ga spravili domov. Ničesar ni vedel in zelo je bil začuden, ko so mu pripovedovali, kaj je hotel storiti. Zdravniki so ga pregledali pa konstatirali, da je mladi ženin popolnoma zdrav ali ukazali so mu, da naj počiva vsaj tri tedne. V tem času bi se pokazala reakcija. Dobil je mirlico, ki je pa kmalu prešla, na kar ga je zopet veselilo ženitovanje in prigovarjal je nevesti da naj se kmalu poroči. Vse je šlo zopet lepo v redu in nastopno nedeljo je imela biti poroka. Dva dni prej je šel na sprehod v sosedno vas in ga je več našel. Iskali so ga zopet okoli in ga se niso našli. Ne morejo si prav razlagati njegovega nastopanja, ker je Rakita drugače povsem reden, priden in dober človek. Zdravniki so mnenja, da gre tu za izvanreden slučaj epilepsije, da bolnik zgubi za nekaj časa povsem zavest in v tej dobi ne ve nič, kje je in kaj dela. Takí pojavi bi bili zlasti pred važnimi dogodki, kakršna je poroka.

Grimshaw-G. Clavigny:

Gospodična kapetan.

Na tihem se je umaknila v temo. Vedela je, da je njena obleka umazana in raztrgana, da ji je obraz izmučen in lasje v neredu, ni se hotela tako prikazati na vojni ladji in odpeljala se je na »Sibilo« v domačem čolnu.

Thunder je dejal, da obžaluje, da ji ni mogel voščiti lahko noč, toda nihče mu ni odgovoril na to.

Vračajo se na krov, bi bil že odgovoril na kaj drugega. Noben njegov tovariš mu ni zavidal tega sestanka, ki ga je imel s poveljnikom takoj, ko je stopil na krov. Vrnil se je iz poveljnikeve kabine bled kot smrt. Njegovo lice je bilo čisto brezizrazno.

Ko je odprl vrata kabine, da odide, mu je zaklical poveljnik zadnje besede, ki so jih čuli častniki na hodniku:

— Kar se pa tiče one miss Sakson, ki se je podala v smrtno nevarnost, da reši vaše življenje in vaše dobro ime, se ji lahko zahvalite samo na en način, da je namreč ne vidite nikoli več!

TRINAJSTO POGLAVJE.

V Zveplenem zalivu.

— Kako krasno dekle! Ali mislite, da je divjakinja? je vprašala lady Victoria Jenkins in se sklonila čez medeno ograjo svoje jahte.

»Alcyon« je ležal pred Tanno na morju, podobnem tekočemu srebru. Strideset korakov pred njim so se zdele v krasnem svitu tropske lune koralne čeri kot tlak iz turkizov.

Tik kraj njega so strmeli črni gozdovi in skale otoka v jasno nebo in svetli vrh velikega ognjenika je žarel v zvezdah.

Takega sta videla tega velikana Novih Hebri-dov raziskovalca Cook in Bougainville, tak je bil še sedaj in tak bo še v bodočnosti, ko strohne ostanki naših trupel kot prah na dnu pozabljenih grobov.

Na avstralski poluti ni lepšega ognjenika. Pa tudi malo jih je, ki bi bili tako redko obiskani, kajti otok Tanna leži več tisoč milj od vsake civilizirane zemlje. Skoraj vsi njegovi prebivalci so poganski ljudje in sovražijo belokožne vkljub vsemu prizadevanju misijonarjev. Vedno so pripravljani na napad.

Lady Jenkins, hčerka umrlega grofa Wissexa in soproga Abela Jenkinsa, je ekscentrična in radovedna narava. Zanima se za vse, kar je izredno, in želi videti vedno kaj novega.

Abel Jenkins je bil eden najbogatejših angleških trgovcev, pa tudi znan kot eden najizkotrnejših značajev v vsej Veliki Britaniji in po njenih kolonijah.

Tako je razumljivo, zakaj si je lady Jenkins privoščila potovanje okoli sveta na svojem znamenitem parniku »Alcyon«. To je bil tudi vzrok, da je prišla na Tanno v spremstvu zelo pestre druž-

be, med katero se pa naravno ni nahajal gospod Jenkins.

»Alcyon« je priplul baš tisti dan. Njegova pot je bila silno viharna in tako so potniki z radostjo uživali prve mirne ure, odkar so se odpeljali iz Sydneya.

Komaj se je ta ladja pokazala v Zveplenem zalivu, so že vsi prebivalci bežali v nedostopne gore.

Prebivalci Tanne nimajo skoraj nikoli mirne vesti. Razen trgovskih jadrnic in angleških in francoskih vojnih ladij skoraj ne poznajo drugega kot lenih, malih parobrodov iz Sydneya, ki se sprehajajo enkrat na mesec od otočja do otočja, pobirajo kopro in prevažajo kakega misijonarja ali menjalca.

»Alcyon« ni bil jadrnica, pa tudi ne navaden parnik. Prebivalci so mislili, da je nove vrste vojna ladja.

Pred meseci so namreč ubili nekega trgovca in tako so se silno preplašili, ko se je prikazala ta ladja. Umaknili so se v notranjost otoka.

Vajiti in njen oče sta pa prišla iz Queenslanda. Njih ladja je bila prazna, a močnejšek poln. Začela sta iznova »novačiti«, saj »Alligatorja« ni bilo več tu.

Z iskrenim nezadovoljstvom sta opazila prisotnost malo jahte. Kaj se zgodi s temi ljubimi zapadnimi otoki, če jih začno obiskovati taki pri-tepenci?

Dokler bo ta ladja tu, si domačini ne bodo

upali na obrežje. Pride samo nekaj siromakov, vdanih katoliškemu misijonu, a s temi ni nič.

Razkošje na »Alcyonu« pa je bilo naravnost ogabno. Zvečer se je vršil na krovu velik diné, ženske so bile globoko razgaljene in obšpane z dragulji, moški v smokingu, potem godba ves večer in po vsej ladji električna razsvetljava.

Povsod se je svetil nikel, med in kristalno steklo. Dimniki so bili beli in modri, jadra pa tako bleščeče bela kot oblaki, ki jih obseva opoldansko solnce. Ladja sama je bila tako skrbno osnažena kot da se ne nikoli pluja po morju.

Če pri teženje se male topove za signaliziranje, ki so bili srčkani kot igračke, si lahko mislite, kako malo je morala ta ladja ugajati posestnikom »Sibile«, ki je bila umazana in kot stara škafka, čeprav je bila najznamenitejša pustolovska jadrnica med San-Franciskom in Hobart-Townom.

Komaj je Sakson zapazil to janto, ga je že napadel protin, oni navadni protin, ki ga je vedno zgrabil, kadar so mu javili bližino Angležev boljše družbe.

Vajiti je poznala ta protin. Prišel je res o pravem času! Ravno v trenutku, ko bi bil Sakson potreben v deželi, kjer ni imel nobenih neprijateljev. Spet je morala iti sama na delo.

Za vsak slučaj je pustila na bregu eksplodirati dve dinamitni patrni. To je bil znak za novačenje. Toda dinamit je bil izgubljen. Nihče se na videz ni zmenil zanj in v luninem svitu se je Vajiti jezna vračala; ko je njen čoln plul mimo »Alcyon«, je začela vsklid lady Jenkinsove.

Prosveta.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

DRAMA.
Začetek ob 8. zvečer.
Petek, 24. okt.: Moč teme. Red D.
Sobota, 25. okt.: Firma P. B. Red F.

OPERA.
Začetek ob pol 8. zvečer.
Petek, 24. okt.: Netopir. Red C.
Sobota, 25. okt.: Carjeva nevesta. Red E.

Sentjakovski gledališki oder v Ljubljani.
V soboto, dne 25. okt.: »Maks v škripih«.
V nedeljo, dne 26. okt.: »Maks v škripih«.

Ksaver Meškova petdesetletnica v drami.

Veseličarstvo človeka in pesnik, ki ni bil s svojimi iskreno čutenimi deli nikdar vsiljiv. Skoro plašen se je zahvaljeval s komaj vidnim gibom glave plohi aplavza in krepkemu klicanju; in je bil v srmežljivem zadoščenju, ki mu je sijalo z mirnega, lepega lica, še simpatičnejši.

Igrali so njegovo tridejansko kmetško dramo »Pri Hrastovih«. Energičen zdrav kmetški gospodar, ki je svoj dom napravil mogočnim, pogine na pre-sežku svojih animalskih sil, kot krivo-prsežnik in pijanec, ko je s svojo ne-ugnano seksualnostjo ustvaril najkočljivejše sorodstvene razmere, s svojo brutalnostjo zakrivil smrt lastne žene in steroriziral vso okolico. Natura, ki bi dala tudi strahovitega gusarskega kapetana, divjega atamana ali konkvistadorja, kakor sta bila Cortez in Pizarro. So tudi taki trimasti, v svojo moč zave-rovani kmetje brez vesti, ki mislijo, da jih sam vrag ne zmore. Igra je prav učinkovita in ima kvečjemu to hibo, da je za tri akte v njej preveč snovi. Želel bi si skoro več ekonomije v zapletljajih. Izvedeni pa so z dobro, verjetno logi-ko. Tudi se je Meško še dokaj izogibal tistih tirad, ki so ravno v kmetških igrah menda zato tako priljubljene (pri avtorjih), ker niso prav nič kmetške in skvarijo kmete v salontirolerje. Sploh je Meško v svojem delu vseskozi pošten in brez afekcije. Ta podzavest-na nota mi je napravila igro posebno simpatično. Nimam ravno rad kmetških iger. Morda zato ne, ker sem videl

skoro same lažnjive, v katerih je bil kmet romantik. Sploh dvomim, če je kmet hvaležen predmet za tragedije, ki se na gledišču igrajo. Mu v življenju manjka dramatične geste, četudi ne dramatskih doživljajev. Meškova igra pa se mi zdi pristna, četudi je v njej, kakor rečeno, nakupičene za ene in iste ljudi preveč dejanja. In dispozicija je malce dolga.

Dobri utis, ki je bil vsesplošen, je pa nadalje izhajal tudi odtodi, da smo po dolgih letih videli zopet kmetško igro, v kateri igralci niso bili talmi-kmetje. Pričarali so se nam v spomin časi, ko je narekoval ton za kmete na našem gledišču nepozabni Verovšek. Osirotelo mesto je zdaj prvič in dobro popolneno z Levarijem. V njem smo naposled zopet dobili človeka, ki zna biti mogočen kmetški go-spodar in pristno slovenski. Mnogokrat sem imel čut, da vidim in slišim Ve-rovška. Brez Levarija bi bila igra ostala kakor brez vodnika. Levaj je bil dominantna za celotno igro in je priteg-nil tudi druge, da so se spajali v prav dobro domače kmetško obeležje. Bog me varuj, da bi hvalil Levarija, ker je novodošel, češ da mu napravim gusto za njegov novi poklic. Bodo gotovo prišle prilike, ko ga ne bom tako ve-sel; saj ni noben igralec univerzalen. A kar nam je dozdaj pokazal, je bilo tako, da se ga zelo veselimo. Za najvažnejše pa smatram, da nam je zopet na odru oživel pristnega slovenskega kmeta.

Druge sorte kmet, nič manj pristen, celo interesantnejši po svoji neobliga-tosti, je bil pa Cesar. One vrste kmet, kakor so po Dolenjskem, pa tudi po Štajerskem. Zamazan, neeleganten tudi v svojem kmetstvu, tip, kakor nam jih dovažajo Dolenjska železnica. Če bi šel po cesti s svojo marelo, privezano s špagi čez hrbet kakor puško, bi mi-slil, da je Ribničan, ki gre na Brezje. Cesar ima tudi posebno srečen tip lica za kmetške maske. Tudi Gregorin igra kmetške sinove prav povoljno. Ni pa zanje Rogoz. Vloga pastirja (Jan) ni tako lahka. Jan jo je dokaj častno rešil. Zahtevala bi pa pravzaprav prvo-vrstnega igralca. Tudi Kralj je bil bil dosti pristen, ne samo na vnanje, nego je — kakor vedno — znal govo-

riti z ono prepričevalnostjo, ki vkle-ne tvoje zanimanje, ker seže v srce.

Nekoliko manj všeč so mi bile v celem ženske vloge. Stara Mica Medvedova bi bila morda jako dobra, če bi gospa Medvedova ne bila imela ne-srečno misel, da bo bolj kmetška, če bo govorila z izpremenjenim glasom. Tako je njena igra trpela na večni pri-siljenosti glasu; čutil se je težki boj za vzdržanje takega glasu in je stvar po-stala nenaravna. Pri forsirani stisne-nosti glasu ni mogla vanj polagati iz-razitosti. Če je poskušala, je zašla v svoj pravi glas, a se je tega takoj pre-strašila. Juvanova je bila nezanimi-vo — dobra, Šaričeva je imela ne-znamno vlogo, v kateri je le proti koncu igre mogla priti do duška. Marija Vera je mlado in nesrečno kmetško ženo podala z znanjem in nobleso, ki sta lastna tej izvrstni umetnici. Govo-ri-la je z globokim sočutjem in čudil sem se, da se je v kmetško vlogo tolike vkladila. Upam, da jo skoro vidimo v kakki veliki vlogi njene, t. j. veletragi-čne stroke. Obžalovati je, da se odlična, svetskošolana umetnost naše tragi-di-nje tako malo uporablja. Moč njene umetnosti se izpozna ravno na tem, da zna igrati celo kmetice, ki so prav da-leč od njene umetniške duševnosti. Ne-kaj dame je le obviselo na vlogi, kakor lani v igri »Doma«. Verjetno kmetška je bila Vera Danilova v epizodni vlogi. Rakarjeva je kot jezična »potovka« preveč karikirala v glasu, dasi je bila v pravi smeri.

Režijo večera je imel Šest, ki je igro priredil z velikim taktom, ne le glede igraltva in opreme, nego tudi glede besedila.

Hvaležen sem, da sem videl po dolgih letih kmetško igro, igrano dokaj pristno. Genre sam se je že nekoliko preživel. Priti bi moral kdo, ki bi znal kmetško dušo vjeti z novih strani in najti kmetških motivov, ki vsem doslej dramatičarjem niso preveč podobni.

Pesnik je z večerom lahko zado-voljen. Ni bil deležen le vnanjih časti, vencev in šopkov, nagovora po Oto-ru Župarčiču na odprtem odru in burne aklamacije, nego so bila njegova tudi vsa srca. Kakor zasluži. M. Z.

— Burka na Sentjakobskem gled. odru. V soboto dne 25. in v nedeljo dne 26. okt. vprizori Sentjakovski gledališki oder izvr-sno burko »Maks v škripih«. Burka ima polno prekrasnih komičnih situacij, tako

da pridejo posetniki te predstave popolno-na na svoj račun. Posegajte po vstopnicah. Predprodaja vstopnic v kavarni Zalaznik na Starem trgu.

Slovo od Sienkiewicza.

Vevey, 22. okt.

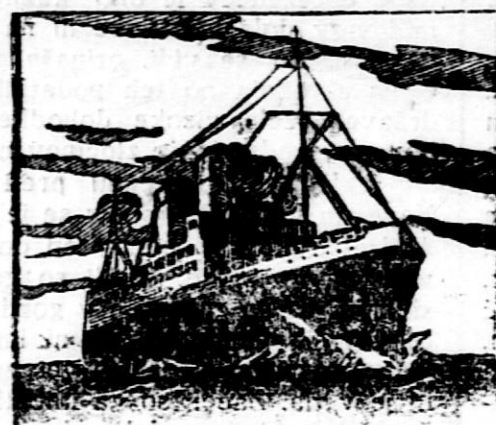
V ponedeljek zjutraj so se pričele svečanosti k prevozu zemskih ostankov poljskega pesnika Henrika Sienkiewi-cza v njegovo domovino. V katoliški cerkvi je bila slovesna žalna služba božja, pri kateri je duhovnik označal Sienkiewicza kot dobrega kristjana in patrijota. Nato se je formaliz iz cerkve sprevod na kolodvor. Na čelu mu je korakala »Lyre de Vevey«, izvajajoč Chopinovo žalno koračnico. Na krsto pogrnjeni prt sta držala med drugimi tudi poljski poslanik Modzelewski in bivši poljski ministrski predsednik Pa-derewski. Za vozom je stopal sin po-kojnega, nato zastopnik zveznega sve-ta Motta in župan Choureaux kot zastop-nik mesta. Sledili so številni zastopniki Poljske in drugih držav. Mrtvaški voz je bil pokrit z vencji in cvetkami. Av-strijske državne železnice so dale na razpolago poseben voz. Poslanik Mod-zelewski se je zahvalil za vse simpatije izkazane njegovi domovini in njene-mu slavnemu in najboljšemu sinu. — Zvezni svetnik Motta je proslavljaj nato patrijota in pesnika Sienkiewicza, ka-tere-ga ime nikdar ne ugasne. On je bu-dil poljsko dušo, njegova »Trilogija« je za Poljsko to, kar je Homerjeva »Ilija« za staro Grčijo, njegovo delo »Quo va-dis« je prevedeno v vse jezike. Ko pre-nesejo na Poljsko njegove zemске ostanke, bodo zvonili po vseh katedra-lah. Toda zvonovi ne bodo objokavali mrtvega, marveč povzdigovali bodo neumrjivega pesnika in pisatelja Sien-kiewicza. Razlagali bodo s svojimi sre-brnimi glasovi, kako lahko literatura odločilno vpliva na usodo kakega na-roda. Opominjali bodo nas zajedno na dolžnost, da moramo častiti svoje pe-snike in pisatelje. Pripravljali bodo tu-di nadalje, da so stremjenja po mate-rielnem napredku in po zadovoljitvi go-spodarskih potreb, neobhodni cilji člo-veškega delovanja, da je pa v življenju naroda največja stvar, najvišje čustvovanje in najpotrebnejše koprne-nje duše, dvigniti se nad vsakdanjost. Imenom švicarskih pisateljev se je po-slovil vseučiliški profesor Gonzague de Reynold.

Popoldne je bila posvečena plošča v spomin bivanja Henrika Sienkiewi-cza v Veveyu. Plošča nosi napis: V spomin na velikega poljskega patrijota in pi-satelja Henrika Sienkiewicza, ki je bil ro-jen 4. maja 1846 v Voli Okrzejevski in je umrl 15. novembra 1916 v Veveyu.

Občinski predsednik je povabil oči-cijelne delegate na kosilo. Ceremonije v muzeju so se udeležili zvezni svetnik Motta, poljski poslanik, jugoslovenska in češkoslovaška delegacija in druge odlične osebnosti. Šolski otroci so zapeli neko spominsko pesem in švicarsko na-rodno himno. Nato je govoril imenom mesta Eugene Couvreaux, za njim zvezni svetnik Motta, na kar se je župan iz Varšave Ignat Balinski presrečno zahva-lil Švici in njenim zastopnikom za vse, kar so dobrega storili Poljski in Sien-kiewiczu. Paderewski je v svojem go-voru rekel: »Na veke naj bo blagoslov-ljena ta dobra dežela in to dobro ljud-stvo«. Po slavnosti, ki je končala ob 4.30 popoldne, je sledil sprejem. Tako lepo je bilo slovo Švice od Sienkiewi-cza.

— Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. V soboto (25) ob sedmih zvečer moški zbor, v nedeljo ob desetih in ponedeljek zvečer ob pol osmih skupni vaj. Potrebna je pol-noštevna udeležba. — Odbor. 229/n

— Dopis iz Viča. V nedeljo 26. tm. ob 7. zvečer priredi ljubljansko pevsko društvo »Slavec« svoj koncert v Sokolskem domu na Viču. Na željo viškega občinstva se je društvo prav rado odzvalo in nastopi s svo-jim prvim koncertom v tekoči sezoni pri nas na Viču. Prireditelji upajo, da bodo znali Vičani ceniti kulturno delovanje »Slaveca« in ga zato nagraditi z obilnim posetom na nedeljskem koncertu. Opozorjamo pred vsem na dejstvo, da se je »Slavec« vedno radevolje odzval povabilom in vselej sode-loval pri vseh večjih prireditvah v naši ob-čini. Kdo se ne spominja velikih sejmov, ki jih je prirejalo Opeševalno društvo Rožni dolini ob svoji ustanovitvi, na katerih je sodeloval »Slavec« vedno s popolnim uspe-hom in s svojim sodelovanjem pripomogel do sigurnega moralnega in gmetnega uspe-ha. Ko smo minulo poletje gledali 40 letni razvoj tega marljivega društva je bila naša iskrena želja, privabiti ga zopet v našo sre-do, da ga poslušajo tudi oni, ki niso mogli prisostvovati njegovi slavnosti v Ljubljani. Opozorjamo vsa kulturna društva, Opeševalno društvo v Rožni dolini in vse druge faktorje v občini, da store vse, da bo nedeljski koncert kar najbolje obiskan, da se na ta način oddolžimo trudu in kulturnemu stre-mljenju marljivega »Slaveca«. — Pester pro-gram in vodstvo ter sodelujoči nam jamčijo za prvovrsten umetniški užitek. 229/n

ROYAL MAIL LINE

Kr. angleška poštna parobrodna linija — Generalno zastopstvo za kra-ljevino S. H. S. Zagreb, Trg. I. štev. 17. 2855

Redoviti potniški promet:
Hamburg-Cherbourg-Southampton v New York in Kanado
Cherbourg-Liverpool-Southampton v Južno Ameriko.

— Rio de Janeiro, Santos, Montevideo, Buenos Aires, Sanpaulo. — Odprava potnikov v prvem, drugem in tretjem razredu. Kabina tretjega razreda z dvema in štirimi posteljami.

Podzastopstva:
Beograd, Karagorjeva ulica 91. — Ljubljana, Kolodvorska ulica 26. — Veliki Bečkerek, Kralja Aleksandra ul. 4. — Bitolj, Bulevard Aleksandra 163. Brzjavni naslov za gori navedena podzastopstva »Royalmailpao«.

Za Bosno, Hercegovino, Dalmacijo in Crnogore:
Srpska Prometna banka v Sarajevu in Gruzu. Brzjavni naslov: »Prometna banka«.

Dopisovanje v vseh jezikih.

Na prodaj hotel Slavija

v Beogradu na najlepšem me-stu. Naslov in informacije daje odvetnik Dojčinović, Cara La-zara ulica br. 4, Beograd. 6544

Prager Presse za Jugoslavijo.

Ta najbolji informiran in najbolj razširjen dnevnik v Cerkoslovaški republiki in v tujini stane za kraljevino SHS (radi znižanja poštnega tarifa) samo Din 40 — mesečno. Najboljše trgovske in obrtniške informacije i. t. d. držav Male Antante.

Mali oglasi

Službe Katera dama bi rabila šiviljo za vrezavanje oblek; gre tudi šivat na dom. — Naslov pove uprava »SL. Naroda«. 6583	Prodaj Proda se moška zimska suknja. Ljubljana, Sv. Petra ce-sa 27/I. 6582	Dinamo z uporabo 80 volt., 8 HP, še zelo malo rabljen, po-polnoma v dobrem sta-nju — se jako ceno pro-da samo za 9000 Din — pri Jg. Brvarju, posestni-ku v St. Gotardu, pošta Trojane. 6580	Perje, kokoške, račje in gosje, puh, oddaja vsako mno-žino po zmerni cen-i. — tvrdka E. Vajda, Čakov-vec 52/T	Kupim Deteljno seme fižol in gobe kupuje 6236
Neprimenine Pri prodaji posestva dosežete priznano naj-boljši uspeh, ako se po-služite posredovanja. — Realitete pisarne »PO-SEST«, d. z o. z. v Ljub-ljani, Sv. Petra cesta 24, pri kateri se stalno opla-šajo kupci. 54/T	Dve peči (na plin in žaganje) — napredaj pri G. Bresk-varju, ključavničarskem mojstru, Ljubljana, Sv. Petra nasip. 6568	Razno »Gon«, nov preizkušen in edino siguren lek proti kapa-vici (tripier) ter zastare-lemu (kroničnemu) tri-perju ter vnetju mehur-ja. Za popolno ozdrav-ljenje treba šest lončkov. Vsak lonček z navodilom stane 45 Dn. — Proizva-ja in po pošti razpošlja tudi na zdravniški pred-pis lekarna Penić, Zapre-si, Hrvatska. 99/T	Mehanično umetno vezenje perila, zastorov, tealet, obšivanje (entlanje) vlož-kov, motivov in čipk — predtiskarija najmoder-nejših vzorcev za ročna dela — izgotavlja Matek & Schein, Ljubljana, po-leg hotela Štrukelj. 6462	SEVER & KOMP. Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
Harmonika (dvovrstna) napredaj za 500 Din. — R. F. Ljub-ljani, Zrinskega cesta 3. I. nadstropje, dvorišče. 6557	Stanovanje Na stanovanje v čedno sobo z električ-no razsvetljavo se sprej-meta 1-2 gospoda. Ev-tudi na hrano. — Naslov pove uprava »Slovenske-ga Naroda«. 6581	Trboveljski premog drva, koks angleški premog šlezjske brikete dobavlja ILIRIJA tu, Kralja Petra trg 8. Tel. 220. — Plačilo tudi na obroke. 70/T		

Umetniške razglednice

100 komadov à Din 35.— naprej priporoča

Narodna knjigarna, Ljubljana, Prešernova ul. 7.

MERAKL

boje, masila, lakove, šnik, emalje, kistove i garancijamo čistih firmi najboljše kakovče undi

Medić - Zankl

družba z omejeno zavezo

MARIBOR LJUBLJANA NOVI SAD
podružnica centrala skladišče

TVORNICE:

LJUBLJANA-MEDVODE 2038

Najnovejše

modne liste

angleške, francoske in nemške

za jesen in zimo

1924 — 1925

priporoča

Narodna knjigarna, Ljubljana

Prešernova ulica štev. 7. Prešernova ulica štev. 7.

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

LJUBLJANA, Prešernova ulica 50 (v lastnem poslopiju).

Obrestovanja vlog, nakup in prodaja vsako-vrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter nakazila v tu- in inozemstvo, safe-deposits itd. itd. Brzjavke: Kredit Ljubljana - Telefon 40, 457 in 548.